

ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง:
กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี

โดย

นางสาวปิ่นภักดิ์ปวีณ รณรงค์นุรักษ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง:
กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี

โดย

นางสาวปิ่นภักดิ์ปวีณ รณรงค์นุรักษ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการเงิน

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

FACTOR AFFECTING AGRICULTURAL DEBT OF SUGARCANE
FARMERS, CASSAVA FARMERS AND RICE FARMERS :
AN EMPIRICAL STUDY BASE ON KANCHANABURI
AND PETCHABURI PROVINCE IN THAILAND

BY

MISS PUNPAVEEN RONNARONGNURUK

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
FINANCIAL MANAGEMENT
FACULTY OF COMMERCE AND ACCOUTANCY
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวปิ่นภพวีณ รณรงค์นุรักษ์

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง:
กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการเงิน

เมื่อ วันที่ 13 พ.ค. 2559

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์สุพจน์ ชววีวรรณ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(อาจารย์ ดร.สุทธิกร กิ่งแก้ว)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่ จังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี
ชื่อผู้เขียน	นางสาวปณัฏ์ปวีณ รณรงค์นุรักษ์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การบริหารการเงิน พาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	อาจารย์ ดร.สุทธิกร กิ่งแก้ว
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเด็นหนี้สินและสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรยังคงเป็นปัญหาที่ถูกวิพากษ์กันในหลากหลายแง่มุม เนื่องจากยังไม่สามารถบรรเทาหนี้ของเกษตรกรให้ลดลงได้ ซึ่งนำไปสู่การวิจารณ์ถึงความเหมาะสมของนโยบายการช่วยเหลือด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรจากทางภาครัฐจากบางทัศนะที่มองว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานี้สินเหล่านี้ งานวิจัยนี้ศึกษาถึงปัจจัยสาเหตุการเกิดหนี้ โดยเปรียบเทียบเกษตรกร 3 กลุ่มคือ ผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง ด้วยปัจจัยอันได้แก่ ปัจจัยลักษณะข้อมูลพื้นฐานและสถานภาพทางครอบครัว ปัจจัยรายได้ ปัจจัยการเข้าร่วมนโยบายและสถานภาพทางการประกอบอาชีพ ปัจจัยข้อมูลพฤติกรรมการกู้ยืม และปัจจัยทัศนคติต่อเงินและหนี้สิน โดยใช้ข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่ จังหวัดกาญจนบุรีและเพชรบุรี

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการก่อหนี้ที่สำคัญคือ หนี้จากต้นทุนทางการเกษตร หนี้เพื่อการศึกษาบุตรหลาน หนี้เพื่อการเช่าซื้อยานพาหนะ หนี้เพื่อนำไปชำระหนี้เดิม หนี้เพื่อการรักษาพยาบาล หนี้เพื่อการซ่อมแซมบ้าน หนี้เพื่อผ่อนซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า และหนี้สินจากการผ่อนชำระเคหสถานตามลำดับ ในขณะที่ประเภทของหนี้ที่ส่งผลต่อมูลค่าหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ หนี้อันเกิดจากต้นทุนทางการเกษตร นอกจากนี้เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อการเป็นหนี้ในเชิงบวกมีโอกาสที่ระดับหนี้สินและภาวะการเป็นหนี้มากขึ้น เกษตรกรที่เคยเข้าร่วมโครงการนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตมีแนวโน้มมีมูลค่าหนี้สินและสถานะการเป็นหนี้มาก ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์สามารถอธิบายถึงความสอดคล้องได้คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนโยบายด้านราคาจากรัฐบาลเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมาก มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูง และมีแนวโน้มประกอบเพียงแต่

อาชีพเกษตรกรหลักเท่านั้น ไม่ประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ โดยมีมูลค่าหนี้สินเกิดจากการกู้ยืมเพื่อเป็นต้นทุนทางการเกษตรเป็นหลัก นอกจากนี้ความมั่นใจว่าจะได้รับการช่วยเหลือด้านราคาพืชผลการเกษตรจากรัฐบาลส่งผลให้เกษตรกรมีแนวโน้มในการก่อหนี้ลดลง โดยเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะกู้ยืมลดลงและชะลอการใช้จ่ายหากทราบว่าในอนาคตหนี้สินเกษตรกรจะมีรายได้มากขึ้นจากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มเกษตรกร 3 กลุ่มพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีมูลค่าหนี้สินภาวะการเป็นหนี้ และการผิณฑชำระหนี้มากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น และมากกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ไม่น้อยกว่าข้าวประมาณ 2 เท่า และน้อยที่สุดในกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: หนี้สินเกษตรกร, นโยบายการช่วยเหลือด้านราคาผลผลิตทางการเกษตร

Independent Study Title	FACTOR AFFECTING AGRICULTURAL DEBT OF SUGARCANE FARMERS, CASSAVA FARMERS AND RICE FARMERS : AN EMPIRICAL STUDY BASE ON KANCHANABURI AND PETCHABURI PROVINCE IN THAILAND
Author	Miss Punpaveen Ronnarongnuruk
Degree	Master of Science
Major Field/Faculty/University	Financial Management Commerce and Accountancy Thammasat University
Independent Study Advisor	Suthikorn Kingkaew, Ph.D.
Academic Years	2015

ABSTRACT

Currently farm debt and the living conditions of farmers is still an issue that is criticized in many aspects because it cannot be relieved, which leads to review the right of the policy, agricultural price supports policy of the government. This research needs to study the causes of farmers' debt. By comparison, the third group of farmers; rice farmers, sugarcane farmers and cassava farmers. Factors including personal information, family income factors, the attendance price support of agricultural product project and occupational status, borrowing behavior and the attitude towards money and debt. By using primary data collected from surveys of farmers in Kanchanaburi and Phetchaburi districts.

The study showed that the cause of the debt are come from as follows: debt for agricultural investment, debt for education, debt for vehicles leasing, debt for repaying existing debt, debt for medical treatment, debt for home repairing, debt for purchasing appliances and home loan, respectively. While the debt from agricultural investment can affect the value of liabilities statistically significant. Farmers who have a positive attitude towards the debt is likely to owe more debt. Farmers who

participate in the price support of agricultural product project are likely to have more value of debt and chance to be in debt. The analysis can explain the correlation that farmers participating the government's project are farmers that have acreage lots with high average yield per hectare and tend to do no other occupation. The value of the debt is mainly due to agricultural cost. Ensuring that the government would issues the price supporting agricultural product project, farmers are likely to result in debt reduction. Farmers are likely to lower borrowing and slow down an expenditure if they are recognized that they will have more income in the future. After means comparing the difference between three groups of farmers, we found that sugarcane farmers have the most liabilities, more chance to be in debt and default than rice growers statistically significant. However Sugarcane farmers have the least debt to income ratio among three groups of farmers statistically significant and less than rice about two times.

Keywords: Farmer debt, Agricultural price supports policy

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้จัดทำสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ของ ดร.สุทธิกร กิ่งแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระครั้งนี้ ที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการวิจัย รวมถึงการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สุพจน์ ขววิวรรณ ที่กรุณาให้เกียรติในการเป็นกรรมการในการสอบและให้คำแนะนำเพื่อพัฒนางานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบพระคุณอย่างสูงในความกรุณา มา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในโครงการหลักสูตรควบปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิตและปริญญาโทวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการเงิน) คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ในตลอดระยะเวลาการศึกษา 5 ปี กระทั่งมีความรู้เพียงพอที่จะทำการศึกษาอิสระครั้งนี้ในแนวทางของตนเอง ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่โครงการทุกท่านที่ช่วยสนับสนุนและประสานงานตลอดการดำเนินงานวิจัย

อีกทั้งขอขอบพระคุณ สถาบันออกแบบอนาคตประเทศไทยที่ได้ให้การสนับสนุนทุนการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้อย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณครอบครัวที่คอยให้การสนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์ การสละเวลา ความช่วยเหลือต่างๆ รวมทั้งคอยเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด ตั้งแต่การสนับสนุนทางด้านการศึกษาและงานวิจัยในครั้งนี้

นางสาวปัทม์ปวีณ รณรงค์นุรักษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	8
2.1.1 The Market Mechanism (กลไกตลาด)	8
2.1.2 พฤติกรรมการตัดสินใจบริโภคข้ามเวลา (Intertemporal Choice Analysis)	8
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สินเกษตรกร	10
2.1.4 ทฤษฎีการบริโภค บนสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (The Relation Income Hypothesis)	10
2.1.5 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น (Hierarchy of Needs)	11
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12

	(7)
2.3 สมมติฐานงานวิจัย	20
2.4 กรอบแนวคิดงานวิจัย	21
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	22
3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	22
3.2 วิธีการวิจัย	23
3.2.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation)	23
3.2.2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบ (Compare Means)	23
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	24
4.1 การทดสอบสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	24
4.2 การทดสอบสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)	31
4.3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบ (Compare Means)	48
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	56
5.1 สรุปผลการศึกษา	56
5.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	59
5.3 ข้อจำกัดของงานวิจัย	60
5.4 งานวิจัยต่อเนื่อง	60
รายการอ้างอิง	61
ภาคผนวก	64
ประวัติผู้เขียน	69

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 รายละเอียดหนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรของประเทศไทยปี พ.ศ. 2542-2555	5
2.1 สรุปบททวนวรรณกรรม	15
4.1 แสดงค่าสถิติพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง	25
4.2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานสถานะการเป็นหนี้	27
4.3 แสดงค่าสถิติพื้นฐานสาเหตุการก่อหนี้	28
4.4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และจำนวนสมาชิก ในครอบครัวที่มีรายได้	31
4.5 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้ ความถี่ในการเข้าร่วมโครงการด้านราคาของรัฐบาล	32
4.6 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ การเช่าพื้นที่ เพาะปลูก รายได้เสริม และต้นทุนการเกษตร	33
4.7 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้ พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ราคาผลผลิตต่อไร่ และการเช่าพื้นที่ เพาะปลูก	36
4.8 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้ ลักษณะการขายพืชผลทางการเกษตร ได้แก่ การขายส่งแก่โรงงาน และโรงสีโดยตรง การรับจ้างเพาะปลูก และการเกษตรแบบมีพันธะสัญญา	37
4.9 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้ สถานะการมีรายได้เสริม มูลค่ารายได้เสริม รายได้รวม และต้นทุน ทางการเกษตร	38
4.10 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้ การผิวนัดชำระหนี้ การเป็นเจ้าของไร่นา ความต้องการก่อหนี้เพิ่มขึ้น ความง่ายในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์	39
4.11 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้ทัศนคติต่อหนี้สินและเงิน	41

ตารางที่	หน้า
4.12 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สัดส่วนหนี้สิน ต่อรายได้ และสาเหตุของการเป็นหนี้	44
4.13 แสดงค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ ของเกษตรกรอ้อยและข้าว	48
4.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของ เกษตรกรอ้อยและข้าว	49
4.15 แสดงค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ ของเกษตรกรอ้อยและข้าว	50
4.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของเกษตรกรอ้อยและมันสำปะหลัง	51
4.17 แสดงค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ ของเกษตรกรข้าวและมันสำปะหลัง	52
4.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของเกษตรกรข้าวและมันสำปะหลัง	53
4.19 แสดงค่าเฉลี่ยหนี้สินของเกษตรกรที่เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต	54
4.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหนี้สินของเกษตรกรที่เข้าร่วมนโยบายอุดหนุน ด้านราคาผลผลิต	55

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 งบประมาณรายจ่ายการเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2542 – 2552	2
1.2 งบประมาณรายจ่ายการเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2553 – 2558	3
1.3 หนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรของประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ.2542-2555	6
2.1 โมเดลกลไกตลาด	8
2.2 เส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve)	9
2.3 เส้นงบประมาณของการบริโภคข้ามเวลา	9
2.4 แสดงจุด Endowment ของผู้บริโภคที่เป็นผู้กู้	10

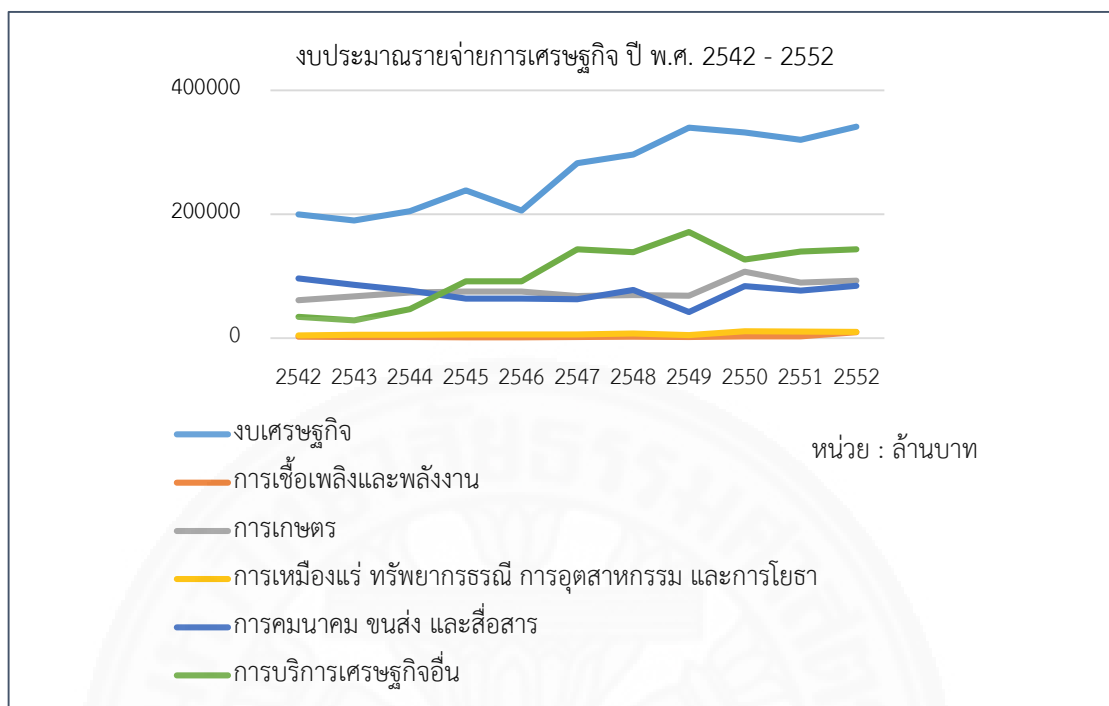
บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันหนี้สินครัวเรือนภาคการเกษตรมีจำนวนมาก และมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สวนทางกับการช่วยเหลือจากโครงการต่างๆ ของรัฐบาล จากข้อมูลหนี้สินย้อนหลังเปิดเผยโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) พบว่าหนี้สินภาคการเกษตรมีทิศทางที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหากศึกษาถึงต้นเหตุในการก่อหนี้จากงานวิจัยภายในประเทศจำนวนมาก มีข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่า สาเหตุเกิดจากต้นทุนการเกษตร ค่าครองชีพที่สูงขึ้น รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ค่าการศึกษาของบุตรหลานและค่าดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน งานวิจัยบางส่วน มีข้อบ่งชี้เพิ่มเติมว่า สาเหตุส่วนหนึ่งของหนี้สินเกษตรกรเกิดจากการใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ของเกษตรกร อาทิ เงินที่กู้ยืมมาใช้ในการเกษตรถูกใช้ในกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือไม่ได้นำไปใช้ในกิจกรรมทางการเกษตรเพื่อก่อให้เกิดรายได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ให้ไว้แก่ผู้กู้แต่แรกนั่นเอง

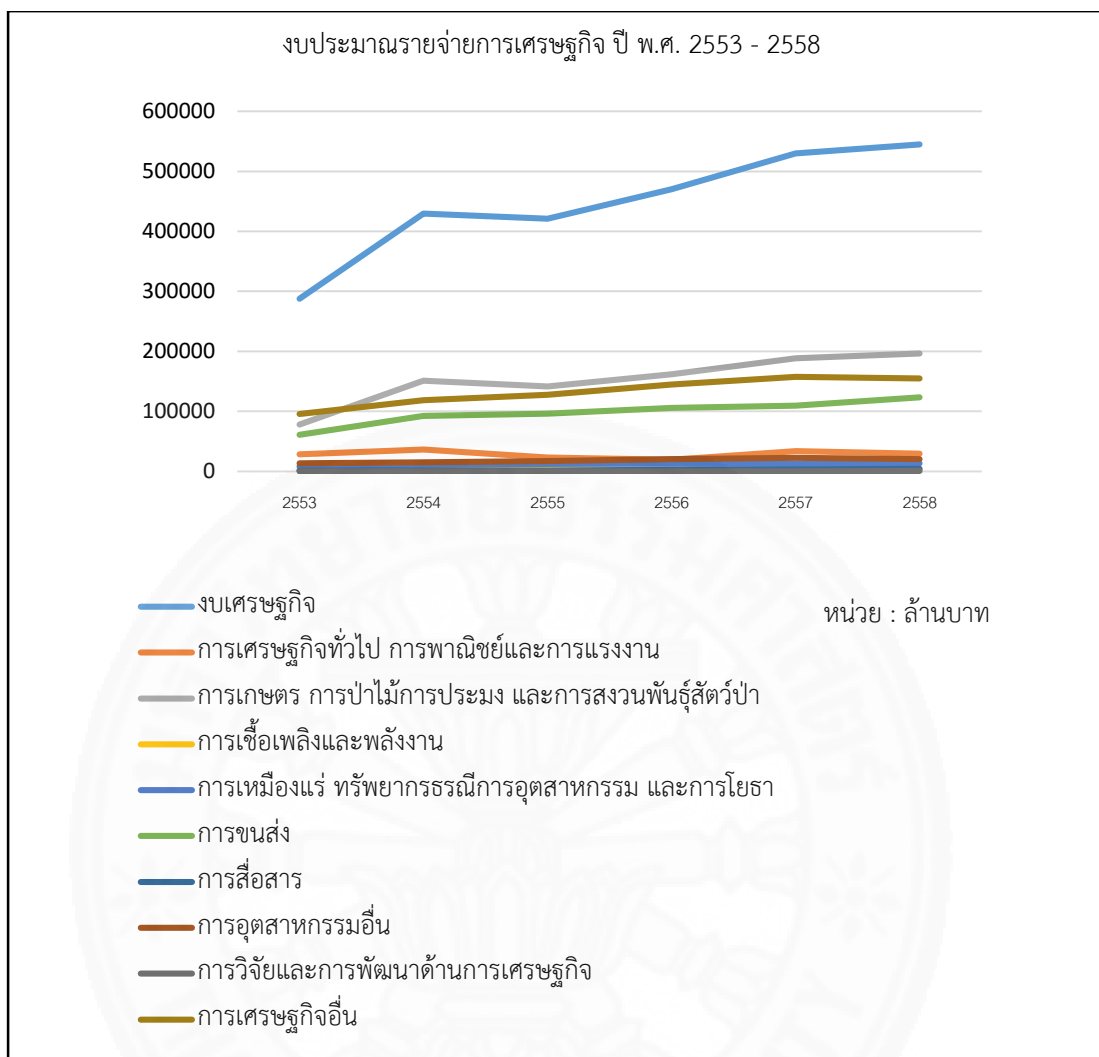
ดังที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้นว่าภาครัฐบาลมีโครงการช่วยเหลือภาคการเกษตรมาอย่างยาวนาน ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการใช้งบประมาณในแต่ละปีของรัฐบาลต่าง ๆ ย้อนหลังตั้งแต่ปี 2542 พบว่า รัฐบาลต่างๆ มีการจัดสรรงบประมาณด้านเศรษฐกิจสู่ภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยราวร้อยละ 30 ต่อปี โดยรายจ่ายดังกล่าวแบ่งออกเป็นการอุดหนุน เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการที่ดิน การจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร การพยุงราคาผลผลิตการส่งเสริมการเกษตร การปศุสัตว์ การควบคุมศัตรูพืช การป่าไม้ การประมงและการค้นคว้าวิจัยทางการเกษตร ดังแสดงในแผนภาพที่ 1.1 และ 1.2

แผนภาพที่ 1.1 งบประมาณรายจ่ายการเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2542 – 2552

ที่มา : รวบรวมจากงบประมาณโดยสังเขป, สำนักงบประมาณ สำนักงานกรัฐมนตรี

วัตถุประสงค์ของงบประมาณทางการเกษตรมุ่งเน้นส่งเสริมการประกอบอาชีพ เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่างบประมาณดังกล่าวจะมีจำนวนมาก แต่ก็มิได้ส่งผลให้หนี้สินของเกษตรกรลดลงอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าโครงการจะก่อให้เกิดรายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้น แต่เกษตรกรยังคงมีภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น และยังคงมีทัศนคติว่ารายได้ไม่เพียงพอจบบรายจ่าย ความสำคัญของงานวิจัยนี้จึงเน้นสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้สินของเกษตรกร โดยเพิ่มเติมการเปรียบเทียบระดับหนี้สินของเกษตรกร 3 กลุ่ม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยคือ อ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง และปัจจัยด้านทัศนคติของเกษตรกรต่อเงินหนี้สินและนโยบายรัฐบาลร่วมด้วย เพื่อเป็นการระบุถึงสาเหตุหลักที่แท้จริงของการเกิดหนี้สินของเกษตรกร และเพื่อการศึกษาต่อยอดสู่การออกนโยบายที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของเกษตรกรเองและสอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงได้ตรงจุดมากขึ้น

แผนภาพที่ 1.2 งบประมาณรายจ่ายการเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2553 – 2558

ที่มา : รวบรวมจากงบประมาณโดยสังเขป, สำนักงบประมาณ สำนักงานกรัฐมนตรี

อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ โดยในปี 2554 พบว่ามีสถิติครัวเรือนประชากรอาชีพเกษตรกรอยู่ที่ 5.7 ล้านครัวเรือน เป็นประชากรชานาประมาณร้อยละ 65¹ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังจากสถิติปี 2556 จำนวนราว 500,000 กว่าครัวเรือน² และเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยประมาณ 150,000 รายในปี 2558³ นอกจากจำนวนประชากรจะมีจำนวนมากแล้วพืชเหล่านี้ยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศอีกด้วย รัฐบาลในสมัยต่างๆ มุ่งออกนโยบายที่จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งกลุ่มอาชีพเกษตรกรและต่อคะแนนเสียงมากที่สุด นโยบายในระยะ

¹ นโยบายรัฐกับชาวนา, กองวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว, 2556

² มันสำปะหลัง – พืชสุดขอย, อังคณา สุวรรณภูมิ, กรมวิชาการเกษตร, 2557

³ คาคเงินช่วยเหลือชาวไร่อ้อย ต้นละ 160 บาท เริ่มจ่าย 21 ก.ค., ไทยรัฐออนไลน์, 2559

ที่ผ่านมาเน้นการประกันราคาผลผลิตทางการเกษตรด้วยมุ่งหวังให้ความมั่นคงของเกษตรกรเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในทางกลับกันพบว่าภาวะหนี้สินของเกษตรกรมีทิศทางเพิ่มขึ้นสวนทางกับนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว เกษตรกรต้องแบกรับภาระหนี้ที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สวนทางกับนโยบายของรัฐบาลที่แทรกแซงตลาดอย่างไม่สิ้นสุด เกษตรกรเกิดความเคยชินกับการประกันราคา จำนำสินค้าเกษตร รับซื้อ หรือสนับสนุนด้วยเงิน (วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์, 2558) สถานการณ์ดังกล่าวอาจบ่งบอกถึงการดำเนินแนวทางนโยบายแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรอย่างผิดทิศผิดทาง หรือไม่

งานศึกษานโยบายแทรกแซงราคาของรัฐบาลจำนวนหนึ่งกล่าวถึงผลทางลบต่อเศรษฐกิจโดยรวม โดยนโยบายการแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตร ก่อให้เกิดผลตอบแทนส่วนเกิน โดยมีมุมมองว่ามาตรการแทรกแซงตลาดกลายเป็นเครื่องมือตอบแทนพ่อค้าที่เป็นหัวคะแนนหรือธุรกิจของพรรคพวก ตลอดจนเป็นการสร้างฐานเสียงจากกลุ่มเกษตรกรขณะเดียวกันผู้เสียภาษีไม่เคยรับรู้ภาระหนี้สินที่เกิดจากการแทรกแซง ดังนั้นนโยบายการแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตรจึงเป็นการจัดสรรผลประโยชน์ที่ลงตัวกับทุกฝ่าย จนเข้าสู่สภาวะ “ดุลยภาพ” (นิพนธ์ พัวพงศกรและคณะ, 2556) ในขณะที่งานวิจัยของ วิษณุ อรรถวานิช (2558) พบว่ารายรับทางตรงสุทธิ หรือรายรับทางตรงหลังหักค่าใช้จ่ายของเกษตรกรมีทิศทางเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่ส่งผลให้หนี้สินของเกษตรกรลดลง ทั้งนี้ยังระบุว่าโครงการรับจำนำข้าวมีส่วนทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอีกด้วย

นอกจากงานศึกษาวิจัยแล้ว นักวิชาการหลายท่านได้มีการอภิปรายถึงมุมมองต่อนโยบายของรัฐบาลต่อพฤติกรรมและทัศนคติต่อการใช้จ่ายของเกษตรกรเช่นกัน อาทิ มุมมองนโยบายภาครัฐในอดีตหลายเรื่องที่สร้างรายได้เทียมให้แก่ประชาชน ส่งเสริมให้คนนำเงินในอนาคตมาใช้ล่วงหน้า และสร้างวัฒนธรรมการกู้ยืมอุปถัมภ์ โครงการรับจำนำข้าวในราคาที่สูงเกินจริง และทำให้เกษตรกรถูกหลอกกว่าจะมีรายได้ดีต่อเนื่อง กระทั่งใช้จ่ายจนเกินตัว⁴ สอดคล้องกับมุมมองของ ดร.วิโรจน์ ณะระนอง ผู้อำนวยการวิจัยด้านเศรษฐกิจสาธารณสุขและการเกษตร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ให้ความเห็นว่าการที่รัฐบาลสัญญาว่าจะยกระดับราคาให้สูงกว่าตลาดซึ่งจะสร้างแรงจูงใจที่ผิด นโยบายทำนองนี้ ไม่ว่าประกันหรือจำนำ ผลคือท้ายที่สุดจะเป็นภาระกับรัฐเสมอไป เกษตรกรบางรายอาจทำเกษตรแบบทิ้งขว้าง เพื่อจะขอรับเงินชดเชย เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้งานศึกษาชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ก่อส่งผลกระทบต่อปัญหาหนี้สินเกษตรกรชาวนาไทย โดยพิจารณามูลเหตุปัจจัยของการก่อหนี้ที่มีการคำนึงถึงปัจจัยด้านลักษณะครอบครัว ลักษณะการเพาะปลูกสถานะการเป็นเจ้าของไร่นาและการค้าผลผลิต สาเหตุของการก่อหนี้ และทัศนคติการใช้จ่ายของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง

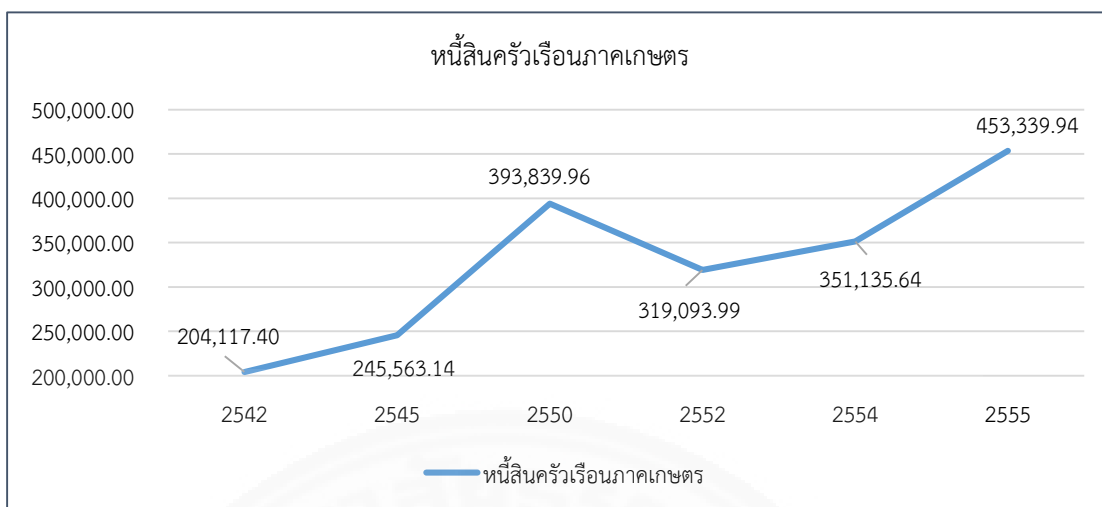
⁴ กำลังเกิดอะไรขึ้นกับเศรษฐกิจไทย?, ดร.วิโรจน์ สันติประภพ, กรุงเทพธุรกิจ, 2558

และการเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนราคาผลผลิตของรัฐบาล ทั้งนี้เป็นการต่อยอดการศึกษาปัจจัยที่เคยศึกษามาในงานวิจัยก่อนหน้านี้ประกอบกัน โดยปรับเปลี่ยนวิธีการศึกษาให้มีลักษณะเป็นเชิงปริมาณมากขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการหามูลเหตุของปัญหาหนี้สินที่แท้จริงและสามารถระบุเป็นตัวเลขปัจจัยได้มากกว่าการสอบถามเกษตรกรในรูปแบบของทัศนคติเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การยังมีความประสงค์จะศึกษาปัจจัยส่งผลกระทบต่อหนี้สินระหว่างกลุ่มเกษตรกรด้วย เพื่อพิจารณาหาความแตกต่างและความสอดคล้องของปัจจัยหนี้สินต่าง ๆ และนำตัวอย่างรูปแบบของการจัดการระบบการบริหารการเกษตรที่เหมาะสมมาพิจารณาศึกษาและปรับใช้หารูปแบบดังกล่าว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 1.1 รายละเอียดหนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรของประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ.2542-2555

รายละเอียด	ปีพ.ศ.					
	2542	2545	2550	2552	2554	2555
หนี้สินครัวเรือนภาคเกษตร (ล้านบาท)	204,117.40	245,563.14	393,839.96	319,093.99	351,135.64	453,339.94
การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	-	20.30	60.38	-18.98	10.04	29.11
GDP ภาคเกษตร (ล้านบาท)	289,178	322,179	369,772	390,362	396,951	412,175
สัดส่วนหนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรต่อ GDP	0.71	0.76	1.07	0.82	0.88	1.10

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557)

แผนภาพที่ 1.3 หนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรของประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ.2542-2555

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ,2557

จากตารางที่ 1 พบว่าหนี้สินภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่มากกว่าการเพิ่มขึ้นของ GDP ภาคการเกษตรโดยเฉพาะในปี 2545 – 2555 ซึ่งอาจแสดงถึงประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรไทยลดลง สวนทาบกับนโยบายด้านราคาของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพภาคการเกษตร นอกจากนี้หนี้สินของเกษตรกรในแต่ละภูมิภาคมีอัตราการเพิ่มขึ้นที่ต่างกัน ภาคกลางมีอัตราการเพิ่มขึ้นของหนี้สินสูงที่สุด ตามมาด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และภาคเหนือตามลำดับ

งานศึกษาปัจจัยการเพิ่มขึ้นของหนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรพบว่า ปัจจัยด้านรายได้ของเกษตรกรที่ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้สินของเกษตรกร รองลงมาคือการเข้าถึงบริการด้านเงินกู้ได้ง่ายขึ้น ระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้สินยาวนาน และปัจจัยสุดท้ายคือปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและต้นทุนทางการเกษตรสูง (กนกธรรมา โนชญ์นิรันดร์, 2555) ในขณะที่งานศึกษาผลดีผลเสียจำนำข้าวทุกเม็ดของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2555) พบว่าความสูญเสียของนโยบายรายการหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมของชาวนาที่ต้องการกำไรส่วนเกินจากโครงการ โดยการขยายการผลิตกระทั่งผลที่ตามมาคือต้นทุนการผลิตที่ถีบตัวสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงเกิดข้อสงสัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายแทรกแซงราคาตลาดของรัฐบาลต่อหนี้สินที่เพิ่มขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ผ่านต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น และการเปิดโอกาสให้เกิดพฤติกรรมการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น จากการคาดการณ์รายได้ที่เพิ่มขึ้น

งานศึกษาชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของระดับหนี้สินของเกษตรกร ระดับหนี้สินของเกษตรกร จากการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยในอดีตและทัศนะทางวิชาการของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งจะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้เป็นเกษตรกรชาวนาผู้ปลูกข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง ทั้งนี้ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการเปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัจจัยการก่อหนี้สินของเกษตรกรในแต่ละกลุ่มชาวนาว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่าปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัว ค่าใช้จ่าย รายได้ ทัศนคติต่อเงิน หนี้สิน เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และต่อนโยบายด้านการพุงราคาพืชผลทางการเกษตรและหนี้สินจากรัฐบาล จะส่งผลต่อระดับหนี้สินครัวเรือนภาคเกษตร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัว ลักษณะการประกอบอาชีพทางการเกษตรหลักและอาชีพเสริม รายได้ ทัศนคติต่อเงินและหนี้สินและต่อนโยบายด้านการอุดหนุนราคาพืชผลทางการเกษตรจากรัฐบาล ต่อระดับหนี้สินครัวเรือนภาคเกษตร จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มเกษตรกร

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากระยะเวลาและงบประมาณที่จำกัด ผู้วิจัยจะใช้การแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างโดยสะดวก และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ต่อทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรประกอบด้วยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จ.เพชรบุรี ลูกค้านาคารออมสินสาขากาญจนบุรี ลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สาขาน้ำตกไทรโยคน้อย และสมาชิกสมาคมชาวไร่อ้อยเขต 7 จังหวัด กาญจนบุรี

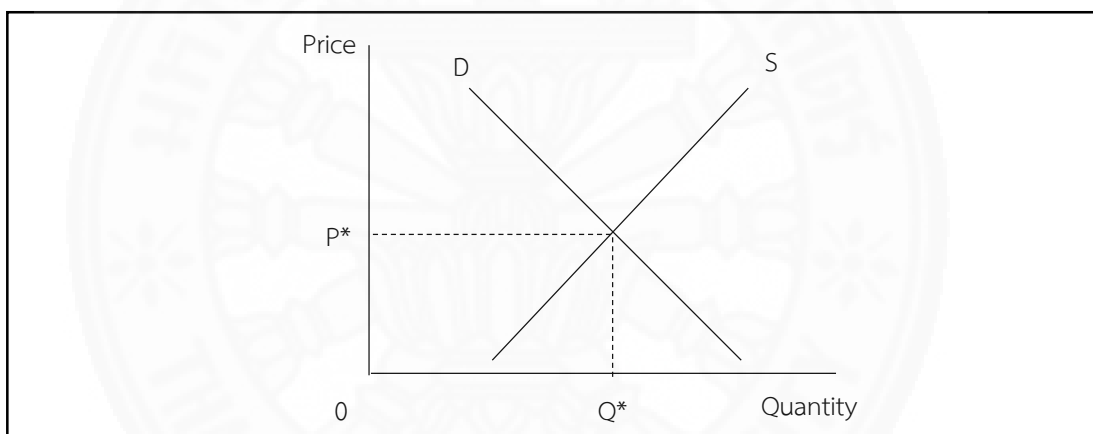
บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 The Market Mechanism (กลไกตลาด)

โมเดลที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเส้นอุปสงค์ (D) และอุปทาน (S) เส้นแกนตั้งแสดงถึงราคาสินค้า เส้นแกนนอนแสดงปริมาณสินค้า เส้นอุปสงค์และอุปทานจะตัดกันที่จุดดุลยภาพหรือจุด market-clearing ที่จุดดุลยภาพราคาสินค้า P^* อุปสงค์ของสินค้าเท่ากับอุปทานของสินค้า กลไกตลาดจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงของราคาและปริมาณกระทั่งราคาและปริมาณเคลื่อนที่เข้าสู่จุดดุลยภาพ กล่าวคือจุดที่ปริมาณอุปสงค์ของสินค้าเท่ากับอุปทานของสินค้า แสดงดังแผนภาพที่ 2.1

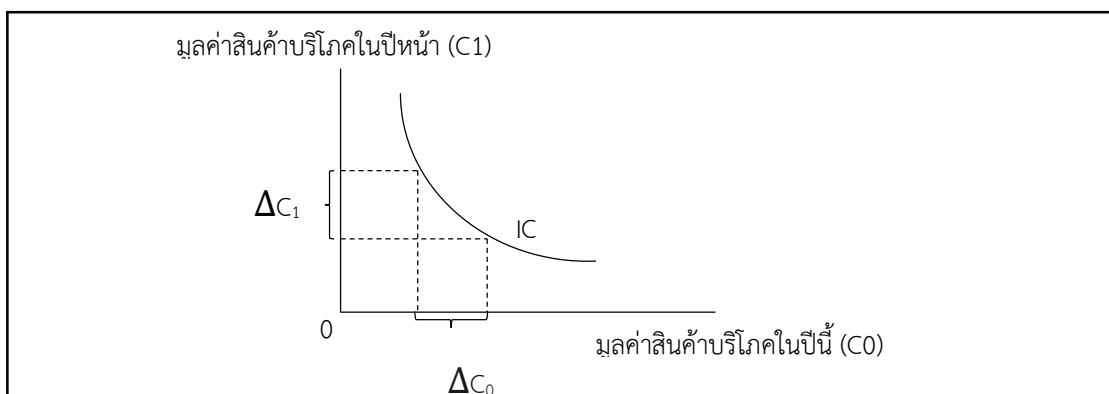

แผนภาพที่ 2.1 โมเดลกลไกตลาด

2.1.2 พฤติกรรมการตัดสินใจบริโภคข้ามเวลา (Intertemporal Choice Analysis)

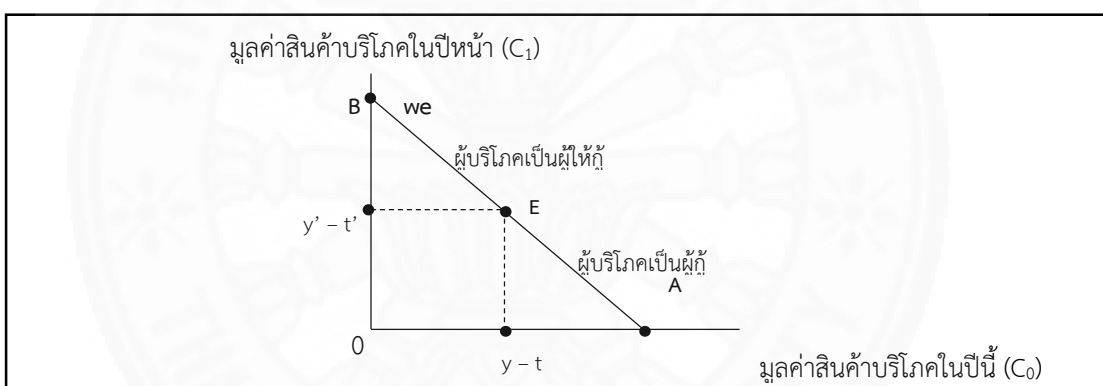
เป็นการวิเคราะห์อุปทานของเงินออม เนื่องจากการออมคือการงดการบริโภคในวันนี้เพื่อเก็บไว้บริโภคในวันหน้า กรณีการบริโภคและการกู้ยืม มีข้อสมมติ ดังต่อไปนี้คือ

- สามารถรวมสินค้าทุกชนิดใน 1 ปี เข้าเป็นสินค้าชนิดเดียวกันได้ เรียกสินค้าในปีที่ 1 ว่า C_0 และสินค้าในปีหน้า C_1 (หน่วยเป็นบาท/ปี) โดยราคาสินค้าเหล่านั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงในทิศทางและสัดส่วนเดียวกัน
- สมมติว่าผู้บริโภคมีอายุเพียง 2 ปี กระทั่งถึงแก่กรรม และไม่คิดว่าจะยกมรดกให้ใครเพราะตั้งใจจะใช้รายได้นั้นให้หมดก่อนการถึงแก่กรรม
- ผู้บริโภครู้แน่นอนว่าสองปีข้างหน้าตนจะมีรายได้เท่าใด ดังนั้นจึงปราศจากความไม่แน่นอนทำให้อัตราดอกเบี้ยที่กู้ยืมและให้กู้ยืมเป็นอัตราเดียวกัน แสดงดังแผนภาพที่ 2.2.

แผนภาพที่ 2.2 เส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve)

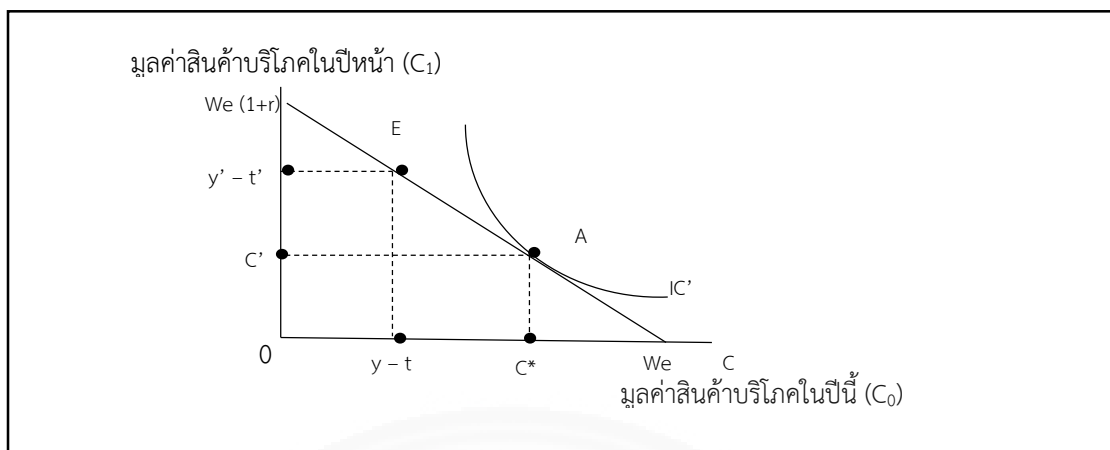
ค่าความชันของเส้นความพอใจเท่ากันเรียกว่า Marginal Rate of Time Preference (MRTP) เท่ากับ $\frac{\Delta C_1}{\Delta C_0}$ ซึ่งหมายถึง หากผู้บริโภคริโภคในวันนี้นี้ลดลงเท่ากับ ΔC_0 บาท ผู้บริโภคจะต้องได้บริโภควันข้างหน้าจำนวนไม่น้อยกว่า ΔC_1 จึงได้รับความพอใจเท่าเดิม ดังนั้นค่าความชัน (Slope) ของเส้นความพอใจเท่ากันจึงถูกกำหนดโดยรสนิยมของผู้บริโภคแต่ละคน

แผนภาพที่ 2.3 เส้นงบประมาณของการบริโภคข้ามเวลา

จากแผนภาพที่ 2.3 แสดงเส้นงบประมาณของการบริโภคข้ามเวลา (จารุวรรณ บุญสมบัติ, 2553) กำหนดให้จุด E (Endowment point) รายได้เริ่มต้นของผู้บริโภค โดยในช่วงเวลาปัจจุบัน $c = y - t$ และช่วงเวลาอนาคต $c' = y' - t'$ และเส้นตรง BA คือเส้นงบประมาณของผู้บริโภคโดยช่วงที่เลยจากจุด E มาทางขวา หรือช่วง EA แสดงถึงพฤติกรรมเป็นผู้กู้เงินของผู้บริโภค

ผู้บริโภคที่เป็นผู้กู้ จะบริโภคในปัจจุบันมากกว่ารายได้ที่จับจ่ายใช้สอยได้ ดังนั้นผู้กู้จะแสวงหาความพอใจสูงสุด โดยเลือกจุดสัมผัสที่จุด A ซึ่งมีการบริโภคในปัจจุบันอยู่ที่ AC^* และในอนาคตผู้กู้รายนี้จะมีการบริโภคน้อยกว่ารายได้ที่มี เพราะต้องนำรายได้ส่วนหนึ่งไปชำระหนี้เงินกู้ที่เกิดจากช่วงเวลาแรก ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 แสดงจุด Endowment ของผู้บริโภคที่เป็นผู้กู้

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สินเกษตรกร (ประยงค์ เนตยารักษ์, 2550)

หนี้สินของเกษตรกร จำแนกเป็น 2 แหล่ง คือ หนี้สินในระบบตลาดการเงินและหนี้สินนอกระบบตลาดการเงิน ดังนี้

1) หนี้สินในระบบตลาดการเงิน เป็นหนี้สินที่เจ้าหน้าที่การเงินของรัฐบาลมีอำนาจในการกำกับดูแล อันได้แก่ หนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตร ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป สถาบันเกษตรกร สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

2) หนี้สินนอกระบบตลาดการเงิน เป็นหนี้สินที่รัฐบาลไม่มีอำนาจกำกับดูแล อันได้แก่ หนี้สินกับนายทุนท้องถิ่น พ่อค้าคนกลาง ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน

2.1.4 ทฤษฎีการบริโภค บนสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (The Relation Income Hypothesis) (เอกสารประกอบการสอน มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)

จากฟังก์ชันการบริโภค (The Consumption Function) จากการศึกษาของ John Maynard Keynes (1936) ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายการบริโภคของบุคคล (C) ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง คือ รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง หรือรายได้สุทธิส่วนบุคคล (disposable personal income : y_d) ในเวลานั้น โดยสมมติให้ปัจจัยอื่นคงที่ การเปลี่ยนแปลงของ C กับ y_d มักเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น

$$C = f(y_d) \text{ โดย } \frac{dc}{dv} > 0$$

ข้อสรุปเกี่ยวกับการใช้จ่ายในการบริโภคของ Keynes คือ ไม่ว่าจะมียาได้หรือไม่ก็ตาม คนเราจะต้องใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพื่อยังชีวิต เงินนี้อาจได้เปล่าหรือหยิบยืมมา โดยการใช้จ่ายในการบริโภคมักมีความสัมพันธ์กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (y_d) การบริโภคจึงประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ไม่ขึ้นกับรายได้ และส่วนที่ขึ้นกับรายได้ ถ้าเขียนเป็นสมการเส้นตรง เขียนได้ว่า

$$C = a + b (y_d)$$

โดย $b = mpc$ (Marginal Propensity to Consume) = $\frac{\Delta c}{\Delta y} = \frac{dc}{dy}$ และ

$0 < b < 1$ คือเมื่อ รายได้ที่ใช้จ่ายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้นแต่ในสัดส่วนที่น้อยกว่านั่นเอง

ทฤษฎีการบริโภคพัฒนาต่อเนื่องโดยมีการตั้งสมมติฐานเพิ่มเติมตามพฤติกรรมของผู้บริโภค หนึ่งในสมมติฐานดังกล่าวคือสมมติฐานบนรายได้สัมพันธ์ วันรักษณ มิ่งมณีนาคิน (2553) กล่าวว่าผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ เจมส์ เอส. ดูเซน เบอร์รี่ (James S. Duesenberry) ใน ค.ศ. 1949 โดยมีสมมติฐาน 2 ประการคือ

1. ผู้บริโภคมักเลียนแบบการบริโภคของผู้มีรายได้ระดับเฉลี่ยในสังคม (Relative Consumption Level) ยิ่งกว่าการบริโภคของตนเองโดยเอกเทศ (Absolute Consumption Level) ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมเศรษฐกิจถูกครอบงำโดยลัทธิบริโภคนิยม
2. ความเคยชินกับระดับการบริโภคในอดีตเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการบริโภคในปัจจุบัน ผู้บริโภคมักยึดอยู่กับการบริโภคในระดับสูงที่ผ่านมา ฉะนั้นหากแม้ว่ารายได้ในปัจจุบันลดต่ำลง แต่ผู้บริโภคจะลดการออมมากกว่าลดการบริโภค

2.1.5 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น (Hierarchy of Needs)

(ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2542)

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) อยู่บนพื้นฐานความเชื่อ 2 ประการคือ มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความต้องการเกิดขึ้นเสมอ และความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นสากล ซึ่งคล้ายคลึงกันทุกวัฒนธรรมและมีลักษณะเป็นไปตามลำดับขั้น กล่าวคือ เมื่อความต้องการในลำดับล่างได้รับการตอบสนองเพียงพอแล้ว บุคคลจะเลื่อนขั้นไปตอบสนองความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป

การตอบสนองความต้องการย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็น ความต้องการใดที่มีความจำเป็นก่อนต้องได้รับการตอบสนองก่อน เมื่อความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองจนเพียงพอแล้ว ความจำเป็นนั้นจะลดลง ความต้องการชนิดอื่นจะมีอิทธิพลมากกว่า แต่ในบางสถานการณ์ความจำเป็นที่ต้องการได้รับการตอบสนองไปแล้วอาจเกิดขึ้นได้อีก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความต้องการตามลำดับ 5 ขั้น ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ประกอบด้วย

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological needs) ได้แก่ ความต้องการเกี่ยวกับการกิน การอยู่ และความสุขกายทั้งปวง หรือเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Human Basic Needs)

2. ความต้องการด้านสวัสดิภาพ (Safety Needs) ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัย ความมั่นคงและหลักประกันในการทำงาน สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ความกลัวการสูญเสียและภัยอันตรายต่างๆ

3. ความต้องการความรักและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Social Needs)

4. ความต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ และความนับถือตนเอง (Esteem Needs) ความภาคภูมิใจในตนเองและการเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น

5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพตนเอง (Self – Actualization) ความต้องการแสดงออกตามความสามารถที่บุคคลอยากจะเป็น เป็นความต้องการขั้นสุดยอดของบุคคลที่ไม่ต้องการเรื่องปากท้อง ความมั่นคงปลอดภัย ความรักและความต้องการ การยอมรับนับถือตนเองอีกต่อไป

2.2 บทบาททวนวรรณกรรม

งานศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สินเกษตรกรในประเทศไทย มักมีลักษณะเจาะจงไปที่แหล่งภูมิภาคท้องที่ต่างๆ เนื่องจากเป็นลักษณะข้อมูลเชิงลึก และเฉพาะเจาะจง ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลงานศึกษางานวิจัยในอดีตพบว่าหนี้สินของเกษตรกรเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย โดยส่วนใหญ่เกิดจากรายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนภาคการเกษตรได้แก่ ค่าอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและยานพาหนะ งานศึกษาของวารุณี ศรีชัย (2555) เรื่องปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สินเกษตรกร ในตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัด ลำพูน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) การศึกษาพฤติกรรมการกู้ยืมเงินของเกษตรกรและ (2) การศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สินของเกษตรกร จากจำนวนประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 120 ตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ทั้งนี้จากผลการศึกษาแบ่งเป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลปานกลางต่อการก่อหนี้สินทางการเกษตร และปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยต่อการก่อหนี้ของเกษตรกร สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของเกษตรกร ได้แก่ ปัจจัยรายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน และปัจจัยด้านการลงทุนทางการเกษตร ปัจจัยที่มีอิทธิพลปานกลางต่อการก่อหนี้ของเกษตรกร ได้แก่ ปัจจัยด้านการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว ปัจจัยการใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัยและเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ยานพาหนะต่าง ๆ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น และปัจจัยด้านการกู้ยืมเงินในปริมาณมากเกินไป และท้ายที่สุดคือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของเกษตรกรน้อยที่สุดคือ การใช้จ่ายเมื่อการภาวะฉุกเฉิน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ อิศยาพร อินทวัน (2555) ในงานศึกษาเรื่องปัญหาหนี้สินเกษตรกรในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ด้าน อันประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพ

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดลำพูน (2) ศึกษาถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดลำพูน (3) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในจังหวัดลำพูน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน เพื่อวิเคราะห์ค่าความถี่ และร้อยละ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายของครัวเรือน ด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้ 1) ผลกระทบจากภัยทางธรรมชาติ ทำให้ต้องใช้เงินจำนวนมากในการฟื้นฟูความเสียหายต่อที่อยู่อาศัยและที่ดิน 2) รายได้จากการทำการเกษตรไม่เพียงพอ เนื่องจากราคาผลผลิตไม่แน่นอนทั้งต้นทุนการผลิตในปัจจุบันยังสูงกว่าต้นทุนในอดีตอีกด้วย 3) ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคภายในครอบครัว ได้แก่ ค่าอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็ก ค่าเล่าเรียน ที่อยู่อาศัยและ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ อันก่อให้เกิดการกู้ยืมเงิน นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรมักมีการกู้ยืมเงินนอกระบบมากกว่าในระบบเนื่องด้วยเหตุผลด้านขั้นตอนการกู้ยืมที่ง่าย และได้รับเงินสดในทันที ขัดแย้งกับงานศึกษาของศิริพร กันนิเทศ (2553) ที่พบว่านอกจากปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินเบื้องต้นคือ รายได้จากการทำนาไม่เพียงพอลงทุนในการทำเกษตร และดูแลสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่านโยบายของรัฐบาลส่งผลให้เกษตรกรเปลี่ยนจากการกู้ยืมนอกระบบมากู้ยืมในระบบมากขึ้น โดยเกษตรกรมีทิศทางการความต้องการที่จะกู้หนี้สินเพิ่มขึ้นอีกด้วย เนื่องด้วยความปลอดภัยไม่ต้องกังวลเหมือนกับการกู้นอกระบบ เช่นเดียวกับ กนกธรรมา โชนิรันดร์ (2556) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกรมากที่สุดคือ รายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านการบริการ เช่น การเข้าถึงบริการง่าย อัตราดอกเบี้ยต่ำ ระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ยาวนาน เป็นต้น และปัจจัยสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา ต้นทุนทางการเกษตร

สำหรับในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ งานศึกษาของคุณภาพร ลิ้มประพันธ์ (2553) ศึกษาถึงผลต่อความสามารถในการชำระหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม และวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า F-test (One way Anova) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ค้นพบผลการศึกษาค่อนข้างคลึงกัน โดยแบ่งปัจจัยผลกระทบต่อการชำระหนี้เป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในที่ส่งผลความสามารถในการทำเกษตรได้แก่ รายได้จากการขายผลผลิต และค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตร ค่าปุ๋ยเคมี ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านภัยธรรมชาติ คือภัยแล้ง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผลผลิตการเกษตรมีราคาตกต่ำ ปัจจัยด้านสังคม คือการช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคมต่อกัน ปัจจัยทางด้านการเมือง คือนโยบายการแก้ไขหนี้ของภาครัฐ สอดคล้องกับคุณอัจฉราวดี จันทรดวงโต (2556) ที่มีการแบ่งมูลเหตุของปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้เป็นปัจจัยภายนอกและภายในของตัวลูกค้า (เกษตรกรผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร) ข้อค้นพบคือปัจจัยภายนอกเป็นปัญหาสูงสุด อัน

ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับภัยทางธรรมชาติและโรคระบาด ด้านปัจจัยของเกษตรกร คือ มีรายได้ไม่เพียงพอ กับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ปัญหาที่ดินในการประกอบอาชีพน้อย และมีต้นทุนในการผลิตสูง

นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรบางรายนำเงินกู้ที่ได้รับมาใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำเงินกู้ที่ กู้มาเพื่อค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรมาใช้ในการบริโภคภายในครัวเรือน ทำให้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ตามกำหนด (ภานุวัฒน์ ห้วยหงษ์ทอง, สาธิต อติโต และเพียรศักดิ์ ภักดี, 2558) และงานศึกษาของคุณมงคล การดี (2541) พบว่าการค้างชำระหนี้สินของเกษตรกร เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุคือส่วนหนึ่งเป็นสาเหตุอันเกิดจากเกษตรกรเอง เช่น การใช้แหล่งกู้ผิด วัตถุประสงค์และเกษตรกรมีความจำเป็นฉุกเฉินในครัวเรือน จึงนำเงินที่จะนำไปชำระหนี้มาเป็น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

งานศึกษานโยบายแทรกแซงราคาของรัฐบาลประกอบไปด้วยผลดีและผลเสีย มีงานวิจัย จำนวนไม่น้อยที่กล่าวถึงผลทางลบต่อเศรษฐกิจโดยรวม โดยนโยบายการแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตร 6 ชนิด ก่อให้เกิดผลตอบแทนส่วนเกิน (นิพนธ์ พัวพงศกรและคณะ, 2556) โดยพบว่าการแทรกแซง ตลาดข้าว อ้อย และลำไย ก่อให้เกิดผลตอบแทนส่วนเกินมากที่สุด และเกษตรกรชาวนาข้าวได้รับ ผลประโยชน์ส่วนเกินนั้นน้อยกว่าพ่อค้า ทั้งนี้เกษตรกรที่มีฐานะดีและได้รับผลตอบแทนส่วนเกิน มากกว่าเกษตรกรยากจน ซึ่งผลตอบแทนส่วนเกินเกิดจาก (1) รัฐบาลกำหนดราคารับจำนำสินค้า เกษตรในราคาสูงกว่าราคาตลาด (2) รัฐบาลกำหนดค่าจ้างในการสีแปรสภาพและค่าเช่าโกดังในราคา สูงกว่าตลาด ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงยินดีลงทุนใช้ทรัพยากรช่วงชิงผลตอบแทนส่วนเกิน ในส่วนของ เกษตรกรพบว่าบางรายเพิ่มรายการเพาะปลูกพืชที่ได้รับการอุดหนุน และลดพื้นที่การเพาะ ปลูกพืชอื่น ๆ ชาวนาบางส่วนเลือกเพาะปลูกข้าวที่มีอายุสั้นและคุณภาพต่ำลง ในขณะที่งานศึกษา ผลดีผลเสียจำนำข้าวทุกเมล็ดของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2555) ที่มีความเกี่ยวข้องกับ ประเด็นที่งานวิจัยนี้สนใจ พบว่าความสูญเสียของนโยบายรายการหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมของชาวนาที่ ต้องการทางกำไรส่วนเกินจากโครงการ ชาวนาจะขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวน มากที่สุดมาขายแก่รัฐบาล ดังนั้นผลคือที่ตามมาคือต้นทุนการผลิตที่ถีบตัวสูงขึ้น จนเท่ากับจำนวน 15,000 บาท สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิษณุ อรรถวานิช (2558) ในงานศึกษาการประเมินผล กระทบโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรไทย ซึ่งพบว่าโครงการรับจำนำ ข้าวส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรชาวนาเพิ่มขึ้น ในขณะที่รายรับทางตรงของเกษตรกรเพิ่มขึ้น เช่นกัน ทั้งนี้ฟาร์มที่มีขนาดใหญ่จะได้รับรายรับมากกว่าฟาร์มเล็ก ดังนั้นรายรับทางตรงสุทธิจึงเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาผลกระทบโดยรวมของโครงการรับจำนำข้าวต่อภาระหนี้สินรูปตัวเงิน พบว่าโครงการ รับจำนำข้าวไม่ได้ช่วยให้ภาระหนี้สินของเกษตรกรในรูปตัวเงินลดลง สรุปบททวนวรรณกรรมแสดงดัง ตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 สรุปบททวนวรรณกรรม

งานวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
1. ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดย นภาพร ลิ้มประพันธ์ (2553) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t - test ค่า F - test (One way Anova) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีการของ Sheffe	ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดสุโขทัย - ปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อการชำระหนี้ส่วนใหญ่ในด้านรายได้ คือ รายได้จากการขายผลผลิตการเกษตร และค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตร ที่มีผลต่อการชำระหนี้ส่วนใหญ่ คือ ค่าปุ๋ยเคมี - ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการชำระหนี้มากที่สุดคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ ผลผลิตการเกษตรมีราคาตกต่ำ - ปัจจัยธรรมชาติ ที่มีผลกระทบ คือ ภาวะฝนแล้ง - ปัจจัยด้านสังคม คือ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคมต่อกัน - ปัจจัยด้านการเมือง คือ นโยบายการแก้ไขหนี้ภาคการเกษตร ปัจจัยด้านอื่นๆ มีผลกระทบต่อนความสามารถในการชำระหนี้ในระดับน้อย

ตารางที่ 2.1 สรุปบททวนวรรณกรรม (ต่อ)

งานวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินเกษตรกรครัวเรือน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดย ศิริพร กันนิเทศ (2553) ผลการศึกษาในปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้สินของ ครัวเรือนเกษตรกรในรูปแบบกราฟ โดยที่ค่าเฉลี่ยที่ ได้สามารถแปรผลหรืออธิบายความหมายได้ ตามลำดับความคิดเห็น	ในอนาคตเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะกู้ยืมเงินเพิ่มมากยิ่งขึ้น เนื่องจากรายรับไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากเกษตรกร ประสบกับปัญหาด้วยหลายสาเหตุที่ไม่ได้รับการแก้ไข อย่างตรงจุด ประกอบด้วย 6 สาเหตุคือ ปัจจัยรายได้ไม่ เพียงพอต่อรายจ่าย ปัจจัยค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต สูง ปัจจัยค่าใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย ปัจจัยค่าใช้จ่ายเพื่อ ดูแลสุขภาพในครอบครัว ได้แก่ ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน ค่า รักษาพยาบาลของคนชรา ปัจจัยการกู้ยืมเพื่อมาใช้หนี้สิน ที่มีอยู่ก่อนแล้วจากการสำรวจพบว่าจากนโยบายรัฐบาลที่ มีความสอดคล้องกับปัญหาหนี้สินเกษตรกร ส่งผลให้ เกษตรกรเปลี่ยนจากกู้ยืมนอกระบบเพื่อกู้ยืมในระบบ มากขึ้นแต่ปริมาณเงินกู้ไม่ได้ลดน้อยลง แต่อย่างไร ทั้งนี้ ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าเกษตรกรมีความต้องการที่จะ กู้หนี้สินเพิ่มขึ้นอีกด้วย เนื่องจากปลอดภัย ไม่ต้องกังวล เช่นการกู้นอกระบบ
3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สินเกษตรกร ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดย วารุณี ศรีชัย (2555) การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ถูกใช้เพื่อการวิเคราะห์ ข้อมูลและอธิบายผลการศึกษา	- ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากต่อการก่อหนี้สินของเกษตรกร คือ ปัจจัยรายได้ที่ได้รับจากการทำการเกษตรไม่ เพียงพอกับรายจ่าย ปัจจัยค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคใน ชีวิตประจำวัน และปัจจัยด้านการลงทุนทางการเกษตร (ต้นทุน) - ปัจจัยที่มีผลการก่อหนี้สินในระดับปานกลางคือ ปัจจัย การใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกสบายภายในครอบครัว เช่น พานหุง และ เครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นต้น และปัจจัยด้านการกู้ยืมมาก เกินไปกระทั่งต้องกู้ยืมอีกแหล่งหนึ่งเพื่อชดใช้หนี้ให้อีก แหล่งหนึ่ง ปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยต่อการก่อหนี้สินของเกษตรกรคือ ใช้จ่ายเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินในครอบครัว เช่น การเจ็บป่วย และประสบอุบัติเหตุ เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 สรุปบททวนวรรณกรรม (ต่อ)

งานวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
4. ปัญหาหนี้สินเกษตรกรในจังหวัดลำพูน โดย อีสยาห์พร อินทวัน (2555) การศึกษาจากรายงานการวิจัย ข้อมูลสถิติ และบทความต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลทุติยภูมิทั้งสิ้น เนื้อหาที่สืบค้น ได้แก่ หลักการและทฤษฎีสถิติและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอการวิเคราะห์ผลงานวิจัยในรูปแบบกราฟ พร้อมทั้งการบรรยาย	- ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูน ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ อันเนื่องมาจากสาเหตุดังนี้ คือ เกษตรกรได้รับภัยพิบัติจากธรรมชาติ รายได้จากการทำการเกษตรไม่เพียงพอใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน จากสาเหตุดังกล่าวนำไปสู่การกู้ยืมเงิน
5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนภาคเหนือของประเทศไทย โดย เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพาณิชย์ (2556) แบบจำลองโพรบิต (Probit Model) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นโดยประมาณการแบบวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squared : OLS)	ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือ ได้แก่ ชนทั้งทางเศรษฐกิจ สถานภาพการสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกผู้พึ่งพิง และอายุของหัวหน้าครัวเรือน - หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้ถือครองทำการเกษตรที่เช่าที่ดิน มีโอกาสทำให้ครัวเรือนตัดสินใจก่อหนี้สูงที่สุด - หัวหน้าครัวเรือนที่สมรสแล้วมีโอกาสก่อหนี้มากกว่า - หัวหน้าที่มีการศึกษามีโอกาสเป็นหนี้มากกว่า - รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและจำนวนสมาชิกผู้พึ่งพิงเพิ่มโอกาสในการก่อหนี้ - อายุที่เพิ่มขึ้นของหัวหน้าครัวเรือนทำให้โอกาสในการก่อหนี้ลดลง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือพบว่าอายุ เพศ เขตที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา ชนชั้นทางเศรษฐกิจ จำนวนสมาชิกผู้พึ่งพิง รายได้และมูลค่าทรัพย์สินมีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ - อายุที่เพิ่มขึ้นของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลต่อมูลค่าหนี้ กระทั่งอายุมากกว่า 56 ปี มูลค่าหนี้จึงลดลง - หัวหน้าครัวเรือนเพศชายที่อาศัยนอกเขตเทศบาลทำให้มูลค่าหนี้เพิ่มสูงขึ้น - หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะมีมูลค่าหนี้สูงสุด

ตารางที่ 2.1 สรุปบททวนวรรณกรรม (ต่อ)

งานวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
	- หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารจะมีมูลค่าหนี้สูงสุด - จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่พึ่งพิง มูลค่าทรัพย์สิน และรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
6. ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ล่าช้าของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร โดย อัจฉรวาดี จันทรวงโต (2556) รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)	- ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ของเกษตรกร สาขาบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวมทุกด้าน เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยภายนอกเป็นปัญหาสูงสุด เกี่ยวกับปัญหาจากการเกิดภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง , น้ำท่วม โรคระบาด เช่น เผลี้ย , หนอน , แมลงรบกวน ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ จึงทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และชำระหนี้คืนธนาคาร
7. ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้ในระบบของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่ โดย กนกธาดา มาโนชนิรันดร์ (2556) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistics) และวิธีการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวัดความคิดเห็นแบบ Linkert Scale	- ปัจจัยด้านรายได้มีความสำคัญมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รองลงมาคือปัจจัยด้านการบริการ กล่าวคือ การเข้าถึงง่าย อัตราดอกเบี้ยต่ำ ระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ยาวนาน และปัจจัยสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายสูง ได้แก่ ค่าเช่าบ้าน ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูง การมีต้นทุนทางการเกษตรสูง
8. โครงการประเมินผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรไทย โดย ผ.ศ. ดร. วิษณุ อรรถวานิช (2558) แบ่งการคำนวณเป็น 6 ขั้นตอน - การประมาณค่าคะแนนความโน้มเอียง (Estimating Propensity Score) - การเลือกรูปแบบของการแมตชิ่งโดยใช้คะแนนความโน้มเอียง - การตรวจสอบOverlap/Common Support	- โครงการฯ มีส่วนทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวเพิ่มสูงขึ้น - โครงการรับจำนำข้าวมีส่วนช่วยให้รายรับทางตรงของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการหลังมีโครงการ ฯ และรายรับทางตรงสุทธิที่หักลบด้วยต้นทุนแล้วมีทิศทางเพิ่มขึ้น ตามขนาดของฟาร์ม - โครงการฯ มีส่วนทำให้รายรับทางตรงสุทธิจากการเกษตรของฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้น - กรณีการประมาณผลกระทบของโครงการฯ ต่อผู้เข้าร่วมโครงการฯ ภายหลังมีโครงการฯ เกิดขึ้นพบว่าโครงการรับจำนำข้าวไม่มีส่วนช่วยให้ภาระหนี้สิน

ตารางที่ 2.1 สรุปบททวนวรรณกรรม (ต่อ)

งานวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
- การประเมินคุณภาพของรูปแบบต่างๆ ในการแมทซิ่ง - การประมาณค่าความแปรปรวนของผลกระทบที่ได้ เพื่อวัดนัยสำคัญทางสถิติ การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของผลกระทบที่คำนวณได้ (Sensitivity Analysis)	ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการหลังมีโครงการฯ กรณีวัดผลกระทบทางตรงของโครงการ - กรณีประเมินผลกระทบของโครงการฯ ต่อผู้เข้าร่วมโครงการฯ โดยเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ต้องการประเมินก่อนและหลังจากมีโครงการฯสามารถช่วยให้ความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้ของเกษตรกรลดลง - กรณีการประมาณผลกระทบของโครงการฯ ต่อผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ พบว่าโครงการฯ สามารถช่วยให้ความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้ของเกษตรกรลดลง
9. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาจก จังหวัดนครราชสีมา โดย ภาณุวัฒน์ ห้วยหงษ์ทอง, สาธิต อติตโต และ เพียรศักดิ์ ภักดี (2558) แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ถูกใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายผลการศึกษา	- ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระหนี้ที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง ปัจจัยต้นทุนในการผลิตทางการเกษตรสูง ปัจจัยด้านราคาผลผลิตที่มีความผันผวน ปัจจัยด้านการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ปัจจัยด้านภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง หรือ น้ำท่วม ปัจจัยด้านการไม่มีความเข้าใจในรายละเอียดของสัญญาเงินกู้ ปัจจัยด้านการทำการไม่กระจายกิจกรรมการเกษตรในฟาร์ม
10. The impact of attitude variables on the credit debt behavior โดย Lili Wang and Wei Lv และ Lin Jiang (2554) รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้น ตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)	- จากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคใช้วิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้น ตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่าตัวแปรด้านทัศนคติสามารถอธิบายพฤติกรรมการใช้เครดิตได้เป็นอย่างดี ซึ่งพฤติกรรมการใช้เครดิตและการผ่อนชำระมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทัศนคติต่อ บัตรเครดิต เงิน และหนี้สิน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นทิศทางการศึกษาและข้อค้นพบที่มีในปัจจุบัน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีความสนใจหาความสัมพันธ์ของปัจจัยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ผลเชิงตัวเลขมากขึ้นกว่างานวิจัยที่ผ่านมา ประกอบกับการเพิ่มเติมปัจจัยการก่อหนี้สินจากทัศนคติของเกษตรกรต่อทัศนคติหนี้สิน เงิน การบริโภคข้ามเวลา และนโยบายรัฐบาลประกอบเพิ่มเติม รวมถึง

การแยกวิเคราะห์กลุ่มเกษตรกรเป็น 3 กลุ่มคือ อ้อย ข้าวและมันเพื่อพิจารณาสถานะภาพของเกษตรกรรายกลุ่มเพิ่มเติม

2.3 สมมติฐานงานวิจัย

H₁: ปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของเกษตรกร

H₂: ปัจจัยด้านรายได้และสถานะภาพทางการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของเกษตรกร

H₃: ปัจจัยด้านพฤติกรรมการกู้ยืมมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของเกษตรกร

H₄: ปัจจัยด้านทัศนคติต่อเงิน หนี้สิน และต่อนโยบายช่วยเหลือด้านราคาพืชผลทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับหนี้สินของเกษตรกร

H₅: หนี้สินของเกษตรกรต่างกลุ่มกันมีความแตกต่างกัน

2.4 กรอบแนวคิดงานวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยสามารถสรุปกรอบแนวคิดงานวิจัยได้ดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบตามสะดวก (Convenience Selection) เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเล่มนี้จะใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการแจกแบบสอบถามเป็นหลัก แต่เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลาและงบประมาณทำให้ผู้วิจัยเลือกกระจายแบบสอบถามแก่กลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จ.เพชรบุรี ลูกค้านาคารออมสินสาขากาญจนบุรี ลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สาขาน้ำตกไทรโยคน้อย สมาชิกสมาคมชาวไร่อ้อยเขต 7 จังหวัด กาญจนบุรี โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณ Toro Yamane (1967)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย	n	=	ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้
	N	=	จำนวนประชากรที่ทราบค่า
	e	=	ค่าความคลาดเคลื่อนที่คำนวณได้

เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่ ดังนั้น ณ ระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ $\pm 5\%$ จำนวนแบบสอบถามจึงมีจำนวนเท่ากับ 400 ตัวอย่าง ทั้งนี้ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น 477 ตัวอย่าง หากแต่มีจำนวนตัวอย่างที่มีความครบถ้วนทั้งสิ้น 383 ตัวอย่าง

3.2 วิธีการวิจัย

3.2.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation)

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการทางสถิติโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางใดกับตัวแปรตาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในพิจารณาความสัมพันธ์และความแตกต่างของตัวแปร

3.2.2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบ (Compare Means)

หรือการทดสอบค่า t (t-test) เป็นเทคนิควิธีในการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง โดยในการวิจัยนี้จะใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยวิธี Independent Test หรือการเปรียบเทียบแบบรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นการทดสอบค่าเฉลี่ยโดยที่กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มมีความเป็นอิสระต่อกันว่าค่าเฉลี่ยแตกต่างกันหรือไม่

$$t = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}}$$

โดยกำหนดว่าค่า $\bar{X}_1 - \bar{X}_2$ กระจายตามแบบปกติ (Normal Distribution) และเป็นอิสระ และค่า $S^2_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}$ เป็นค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 การทดสอบสถิติเชิงพรรณนา

การทดสอบสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อการพิจารณาลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามทั้งสิ้น 477 ชุดข้อมูล ซึ่งมีแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 383 ชุด ลักษณะการแจกแบบสอบถามแบ่งผู้ตอบเป็น 3 กลุ่มคือ 1. เกษตรกรผู้ปลูกข้าว 177 ราย 2. เกษตรกรไร่อ้อย 112 ราย และ 3. เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง 94 ราย

ลักษณะข้อมูลของตัวแปร ประกอบด้วย เพศ อายุ จำนวนสมาชิกครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ การเข้าร่วมนโยบายช่วยเหลือทางด้านราคาผลผลิตของรัฐบาล จำนวนพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ราคาผลผลิตต่อไร่ ลักษณะการค้าผลผลิต อันได้แก่ ขายส่งโรงงาน รับจ้างเพาะปลูก การเกษตรแบบพันธะสัญญา รายได้เสริม มูลค่ารายได้เสริม รายได้รวมโดยประมาณ ต้นทุนทางการเกษตร สถานะเป็นเจ้าของไร่นา ได้แก่ เป็นเจ้าของไร่นาเอง เช่าไร่นาทั้งหมด การเช่าไร่บางส่วน สถานะการเป็นหนี้ จำนวนหนี้สินปัจจุบัน สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ แหล่งที่มาของหนี้สิน อันได้แก่ หนี้จากธนาคารเพื่อการเกษตร หนี้จากสหกรณ์ หนี้จากธนาคารพาณิชย์ หนี้จากกองทุนหมู่บ้าน หนี้จากเครดิตยูเนียน หนี้นอกระบบ หนี้จากครอบครัว หนี้จากไฟแนนซ์ หนี้จากแหล่งอื่นๆ แนวโน้มการก่อหนี้ในอนาคต การผิन्दชำระหนี้ สาเหตุการก่อหนี้ อันได้แก่ ก่อหนี้เพื่อการเกษตร ก่อหนี้เพื่อยานพาหนะ หนี้เพื่อซ่อมแซมบ้าน หนี้จากค่ารักษาพยาบาล หนี้เพื่อที่อยู่อาศัย หนี้เครื่องใช้ไฟฟ้า หนี้การศึกษาบุตรหลาน หนี้เพื่อชำระหนี้เก่า หนี้เพื่อกิจกรรมอื่น ความง่ายในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ การเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ ดังแสดงในตารางที่ 4.1-4.3

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าสถิติพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง เพศ อายุ จำนวนสมาชิกครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ การเข้าร่วมนโยบายช่วยเหลือทางด้านราคาผลผลิตของรัฐบาล จำนวนพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ราคาผลผลิตต่อไร่ ลักษณะการขายได้แก่ ขายส่งโรงงาน รับจ้างเพาะปลูก การเกษตรแบบพันธะสัญญา รายได้เสริม มูลค่ารายได้เสริมการ ต้นทุนทางการเกษตรต่อไร่ รายได้การเกษตรเฉลี่ยต่อไร่ รายได้เฉลี่ยต่อไร่หลังหักต้นทุน รายได้รวมโดยประมาณต่อเดือน สถานะเป็นเจ้าของไร่นา

	Minimum			Maximum			Mean			Std. Deviation		
	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง
เพศ	0	0	0	1	1	1	.21	.53	.43	.412	.501	.497
อายุ	31	22	25	75	70	65	50.59	45.49	47.79	9.575	9.516	8.133
จำนวนสมาชิกครัวเรือน	1	1	1	14	10	7	5.32	4.27	3.79	2.508	1.724	1.428
สมาชิกครัวเรือนมีรายได้	1	1	1	9	7	5	3.14	2.33	2.31	1.776	1.103	.967
เข้าร่วมโครงการราคาเสมอ	0	0	0	1	1	1	.47	.11	.34	.502	.312	.476
เข้าร่วมโครงการราคาบ้าง	0	0	0	1	1	1	.33	.46	.40	.469	.500	.493
ไม่เคยเข้าร่วมโครงการราคา	0	0	0	1	1	1	.21	.43	.26	.409	.496	.443
พื้นที่เพาะปลูก	8	1	4	2300	200	2000	258.25	14.56	71.18	391.066	18.593	287.209
ผลผลิตต่อไร่	4.0	.30	2.00	25	5.00	7.00	12.0380	.8255	3.8734	3.60559	.34126	1.29192
ราคาผลผลิต	600	3700	1200	1333	12000	2000	847.70	6883.71	1732.85	104.962	553.807	113.749
ขายส่งโรงงาน โรงสี	0	0	0	1	1	1	.00	.98	.94	.00	.129	.246
รับจ้างเพาะปลูก	.0	.0	.0	1.0	1.0	1.0	.00	.011	.064	.00	.1060	.2458
การเกษตรแบบพันธะสัญญา	0	0	0	1	1	0	1	.01	.00	.00	.075	.000
มีรายได้เสริม	0	0	0	1	1	1	.44	.98	.49	.498	.149	.503
มูลค่ารายได้เสริมต่อเดือน	0	0	0	100000	80000	15000	6521.6981	21030.48	3968.09	13957.29544	13815.481	4788.432

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าสถิติพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง เพศ อายุ จำนวนสมาชิกครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ การเข้าร่วมนโยบายช่วยเหลือทางด้านราคาผลผลิตของรัฐบาล จำนวนพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ราคาผลผลิตต่อไร่ ลักษณะการขายได้แก่ ขายส่งโรงงาน รับจ้างเพาะปลูก การเกษตรแบบพันธะสัญญา รายได้เสริม มูลค่ารายได้เสริมการ ต้นทุนทางการเกษตรต่อไร่ รายได้การเกษตรเฉลี่ยต่อไร่ รายได้เฉลี่ยต่อไร่หลังหักต้นทุน รายได้รวมโดยประมาณต่อเดือน สถานะเป็นเจ้าของไร่นา (ต่อ)

	Minimum			Maximum			Mean			Std. Deviation		
	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง
ต้นทุนทางการเกษตรต่อไร่	110	2000	400	50000	5500	4000	6078.09	3350.10	1777.59	5211.224	634.104	847.968
รายได้การเกษตรเฉลี่ยต่อไร่	.00	.00	3400	20200	35500	12600	9224.9375	5629.4746	6741.8298	4084.22183	2530.25322	2410.31789
รายได้เฉลี่ยต่อไร่หลังหักต้นทุน	-41000	-1400	.00	14160	32000	9600	3460.1250	2202.0339	3367.2533	5794.00578	2558.55447	3105.19101
รายได้รวมโดยประมาณต่อเดือน	.00	0	2833	2358619.33	82300	1800000	210357.7739	26954.77	59732.09	364261.1457	14609.228	258701.141
เป็นเจ้าของไร่นาเอง	0	0	0	1	1	1	.40	.88	.66	.492	.331	.478
เช่าไร่นาทั้งหมด	0	0	0	1	1	1	.09	.03	.19	.286	.182	.394
เช่าไร่นาบางส่วน	0	0	0	1	1	1	.48	.09	.16	.502	.280	.364

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานสถานะการเป็นหนี้ จำนวนหนี้สินปัจจุบัน สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้รวม หนี้สินต่อไร่ แหล่งที่มาของหนี้สิน อันได้แก่ หนี้จากธ.ก.ส หนี้จากสหกรณ์ หนี้จากธนาคารพาณิชย์ หนี้จากกองทุนหมู่บ้าน หนี้จากเครดิตยูเนียน หนี้นอกระบบ หนี้จากครอบครัว หนี้จากไฟแนนซ์ หนี้จากแหล่งอื่นๆ แนวโน้มการก่อหนี้เพิ่มขึ้น และการผิดนัดชำระหนี้

	Minimum			Maximum			Mean			Std. Deviation		
	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง
สถานะการเป็นหนี้	0	0	0	1	1	1	.75	.47	.93	.435	.501	.264
จำนวนหนี้สินปัจจุบัน	0	0	0	100000000	1212000	1351500	2826486.61	111247.13	270585.11	10612190.139	239742.858	266266.911
สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้รวม	.00	.00	.00	27.42	47.62	16.11	.8077	1.5715	2.8365	2.67290	4.58627	3.84391
หนี้สินต่อไร่	.00	.00	.00	322581	900000	114286	8813.6875	14923.8305	18381.3511	31243.87162	70970.06393	26972.76061
หนี้จากธ.ก.ส	0	0	0	1	1	1	.46	.10	.95	.500	.303	.209
หนี้จากสหกรณ์	0	0	0	1	1	0	.03	.44	.00	.162	.497	.000
หนี้จากธนาคารพาณิชย์	0	0	0	1	1	1	.10	.01	.12	.299	.075	.322
หนี้จากกองทุนหมู่บ้าน	0	0	0	1	1	1	.17	.07	.67	.377	.262	.473
หนี้จากเครดิตยูเนียน	0	0	0	1	1	1	.01	.52	.01	.094	.501	.108
หนี้นอกระบบ	0	0	0	1	1	1	.02	.01	.07	.133	.106	.254
หนี้จากครอบครัว	0	0	0	1	1	1	.13	.18	.13	.332	.381	.333
หนี้จากไฟแนนซ์	0	0	0	1	1	1	.11	.07	.02	.311	.252	.150
หนี้จากแหล่งอื่นๆ	0	0	0	1	1	1	.29	.07	.03	.454	.252	.183
แนวโน้มการก่อหนี้เพิ่ม	0	0	0	1	1	1	.67	.88	.68	.471	.331	.469
ผิดนัดชำระหนี้เสมอ	0	0	0	1	1	1	.04	.03	.02	.186	.166	.148
ผิดนัดชำระหนี้บ้าง	0		0	1	1	1	.28	.08	.27	.449	.271	.445
ไม่เคยผิดนัดชำระหนี้	0		0	1	1	1	.63	.89	.71	.484	.310	.456

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าสถิติพื้นฐานสาเหตุการก่อหนี้ อันได้แก่ ก่อหนี้เพื่อการเกษตร ก่อหนี้เพื่อยานพาหนะ หนี้เพื่อซ่อมแซมบ้าน หนี้จากค่ารักษาพยาบาล หนี้เพื่อที่อยู่อาศัย หนี้เครื่องใช้ไฟฟ้า หนี้การศึกษาบุตรหลาน หนี้เพื่อชำระหนี้เก่า หนี้เพื่อกิจกรรมอื่น ความง่ายในการเข้าถึงเงินกู้ยืม และการเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

	Minimum			Maximum			Mean			Std. Deviation		
	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าว	มันสำปะหลัง
ก่อหนี้เพื่อการเกษตร	0	0	0	100000000	768000	1200000	2715675.68	42627.01	162555.56	10673119.645	105230.183	194367.665
ก่อหนี้เพื่อยานพาหนะ	0	0	0	850000	880000	500000	42857.14	17371.43	50651.11	159580.975	101567.905	126854.815
หนี้เพื่อซ่อมแซมบ้าน	0	0	0	700000	500000	50000	13348.22	11714.29	5777.78	73415.355	58268.784	15432.184
หนี้จากค่ารักษาพยาบาล	0	0	0	200000	50000	50000	5375.00	907.14	5188.89	22484.880	5964.480	10335.544
หนี้เพื่อที่อยู่อาศัย	0	0	0	1200000	100000	10000	11035.71	571.43	544.44	113383.979	7559.289	2108.896
หนี้เครื่องใช้ไฟฟ้า	0	0	0	20000	50000	50000	553.57	448.57	2113.64	2995.009	4093.756	6604.477
หนี้การศึกษาบุตรหลาน	0	0	0	600000	150000	150000	15790.18	5794.29	7133.33	64752.705	20195.040	23402.295
หนี้เพื่อชำระหนี้เก่า	0	0	0	300000	250000	50000	5848.21	8574.29	5600.00	31834.937	34153.981	12032.540
หนี้เพื่อกิจกรรมอื่น	0	0	0	930000	400000	250000	44330.36	22785.43	31011.11	156012.380	57784.456	64450.877
เข้าถึงเงินกู้ยืม	0	0	0	1	1	1	.78	.96	.68	.418	.195	.469
ฌาปนกิจสงเคราะห์	0	0	0	3	5	5	.65	1.80	.70	.612	.793	.822

จากตารางที่ 4.1 สถิติพื้นฐาน พบว่าเกษตรกรอ้อย ข้าว และมัน เป็นเพศหญิงร้อยละ 21 53 และ 43 ตามลำดับ อายุเฉลี่ย 50.59 45.79 และ 47.79 ปี จำนวนสมาชิกครัวเรือนมีจำนวนเฉลี่ย 5 4 และ 3 คน จำนวนสมาชิกที่มีรายได้เฉลี่ย 3 คน 2 คน และ 2 คน ตามลำดับ

การเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตแบ่งเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมเสมอ อ้อยเข้าร่วมเสมอร้อยละ 47 ข้าวร้อยละ 11 และมันสำปะหลังร้อยละ 34 เข้าร่วมโครงการบ้าง อ้อยร้อยละ 46 ข้าวร้อยละ 33 และมันสำปะหลังร้อยละ 40 เกษตรกรที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการเลย อ้อยร้อยละ 21 ข้าวร้อยละ 43 และมันสำปะหลังร้อยละ 26 ทั้งนี้การเข้าร่วมโครงการหรือไม่ขึ้นอยู่กับเกษตรกรอ้อย จากการสัมภาษณ์เบื้องต้น พบว่าเกษตรกรบางรายมองว่าโครงการอุดหนุนทางด้านราคาจากรัฐบาลนั้น เป็นเงินช่วยเหลือของตนเองจากการหักเงินเข้ากองทุน ดังนั้นอาจขึ้นอยู่กับมุมมองของเกษตรกรต่อความช่วยเหลือนั้น

พื้นที่เพาะปลูกอ้อยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ย 285.25 ไร่ ข้าวเฉลี่ย 14.56 ไร่ มันสำปะหลังเฉลี่ย 71.18 ไร่ ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยของเกษตรกรอ้อย ข้าว และมัน คือ 12.04 0.83 และ 3.87 ตันต่อไร่ตามลำดับ ราคาผลผลิตโดยเฉลี่ยเท่ากับ 847.70 6,883.71 และ 1,732.85 บาทตามลำดับ

ลักษณะการค้าผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรอ้อย มีลักษณะการทำเกษตรแบบพันธะสัญญากับโรงงานน้ำตาลร้อยละ 100 ที่เกษตรกรนาข้าวและมันสำปะหลังจะมีลักษณะการเพาะปลูกและขายส่งให้โรงสีและโรงงานมากกว่าการทำเกษตรแบบมีพันธะสัญญา คือ เป็นการค้าส่งข้าวให้แก่โรงสีและโรงงานร้อยละ 98 มันสำปะหลังร้อยละ 94 ตามลำดับ

เกษตรกรชาวนาข้าวเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเสริมสูงสุดคือร้อยละ 98 มีการประกอบอาชีพเสริมนอกจากการทำนาข้าวเป็นมูลค่าเฉลี่ย 21,030.48 บาทต่อเดือน รองลงมาเป็นเกษตรกรมันสำปะหลังมีการทำอาชีพเสริมที่ร้อยละ 49 มูลค่าเฉลี่ย 3,968.09 บาทต่อเดือน และเกษตรกรไร้อ้อยมีอาชีพเสริมร้อยละ 44 มูลค่ารายได้เสริมเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 6,521.79 บาท รายได้รวมโดยประมาณ เกษตรกรไร้อ้อยมีรายได้รวมโดยเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด คือเท่ากับ 210,357.77 บาท รองลงมาคือเกษตรกรมันสำปะหลังมีรายได้รวมมากกว่ารองลงมา โดยเฉลี่ยเท่ากับ 59,732.09 บาท และเกษตรกรชาวนามีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 26,954.77 บาท กล่าวคือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีรายได้จากอาชีพเสริมในสัดส่วนที่มากและใกล้เคียงกับรายได้รวมที่สุด

ต้นทุนการเกษตรของเกษตรกรอ้อยมีต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุด คือ 6,078 บาทต่อไร่ ข้าวมีต้นทุนต่อไร่รองลงมาคือ 3,350.10 บาทต่อไร่ และมันสำปะหลังมีต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ที่น้อยที่สุดคือ 1,777.59 บาทต่อไร่ ทั้งนี้เกษตรกรมักคำนึงถึงเพียงต้นทุนผันแปรโดยเฉลี่ยโดยมิได้คำนึงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสอื่นประกอบด้วย

รายได้การเกษตรต่อไร่ของอ้อยมีจำนวนมากที่สุดคือ 9,224.94 บาท ตามมาด้วยมันสำปะหลัง 6,741.83 บาท และข้าว 5,629.47 บาทตามลำดับ ทั้งนี้รายได้จากการเกษตรหลังจากหักต้นทุนแล้วโดยเฉลี่ยพบว่าเกษตรกรอ้อยมีรายได้หลังหักต้นทุนการเกษตรมากที่สุดคือ 3,460.13 บาทต่อไร่ ตามมาด้วยเกษตรกรมันสำปะหลังคือ 3,367.25 บาทต่อไร่ และสุดท้ายคือเกษตรกรข้าวมีรายได้สุทธิหลังจากการหักต้นทุนแล้ว เท่ากับ 2,202.03 บาทต่อไร่

ความเป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูกพบว่าเกษตรกรชาวนาข้าวมีสถานะความเป็นเจ้าของพื้นที่มากที่สุดคือ ร้อยละ 88 เช่าไร่นาบางส่วน ร้อยละ 9 เช่าทั้งหมด ร้อยละ 3 เกษตรมันสำปะหลังเป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูกเองทั้งหมด ร้อยละ 66 เช่าลานมันบางส่วน ร้อยละ 16 เช่าลานมันทั้งหมด ร้อยละ 19 และเกษตรกรไร่อ้อยเป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูกเองน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 40 เช่าไร่นาบางส่วน ร้อยละ 48 และเช่าไร่ทั้งหมดร้อยละ 9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงสถานะการเป็นหนี้ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีภาวะการเป็นหนี้จำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 93 เป็นหนี้ รองลงมาคือเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ร้อยละ 75 และท้ายที่สุดคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวร้อยละ 47 ด้านมูลค่าหนี้สินของเกษตรกร เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีมูลค่าหนี้สินโดยเฉลี่ยสูงสุดคือเฉลี่ย 2,826,486.61 บาท มันสำปะหลังเฉลี่ย 270,585.11 บาท และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเฉลี่ย 111,247.13 บาท สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีสัดส่วนสูงที่สุดคือ 2.84 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว 1.57 และเกษตรกรอ้อย 0.81 หนี้สินต่อไร่โดยเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีมูลค่ามากที่สุด รองลงมาคือข้าว และอ้อย กล่าวคือเท่ากับ 18,381.35 14,923.83 และ 8,813.69 บาท ตามลำดับ แหล่งที่มาของเงินกู้ยืมและหนี้สินที่สำคัญของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยคือ ธนาคารเพื่อการเกษตร และโรงงานน้ำตาล เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ เครดิตยูเนียนและสหกรณ์ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีแนวโน้มจะก่อหนี้เพิ่มมากที่สุดคือร้อยละ 88 รองลงมาคือเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังร้อยละ 68 และเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ร้อยละ 67 ตามลำดับ ความถี่ในการผิดนัดชำระหนี้ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีกลุ่มประชากรไม่เคยผิดนัดชำระหนี้เลยมากที่สุด คือ ร้อยละ 89 ไม่เคยผิดนัดชำระหนี้เลย ร้อยละ 71 ของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังไม่เคยผิดนัดชำระหนี้เลย และร้อยละ 63 ของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยไม่เคยผิดนัดชำระหนี้เลย

ตารางที่ 4.3 แสดงว่าเกษตรกรทุกประเภทมีมูลค่าหนี้มากที่สุดอันดับแรกคือการก่อหนี้เพื่อเป็นต้นทุนทางการเกษตร อันดับที่สองเพื่อการเข้าซื้อยานพาหนะ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญอันดับที่สามผู้ปลูกอ้อยและมันสำปะหลังมีความคล้ายคลึงกันคือ มีสาเหตุของการก่อหนี้มาจากการศึกษาของบุตรหลาน ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีสาเหตุมาจากการก่อหนี้เพื่อการซ่อมแซม ต่อเติมที่อยู่อาศัย ด้านการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ ในทัศนะของเกษตรกรทุกประเภทพบว่าเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย

โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวร้อยละ 96 มีมุมมองว่าสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ร้อยละ 78 สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย และเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังร้อยละ 68 เข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย นอกจากนี้การเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นสมาชิก ฌาปนกิจสงเคราะห์เฉลี่ย 1.8 แห่ง เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังเป็นสมาชิกฌาปนกิจเฉลี่ย 0.70 แห่ง และเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์เฉลี่ย 0.65 แห่ง

4.2 การทดสอบสหสัมพันธ์

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้

		Debtstatus	Debt	Gender	Age	FMN1	FMN2
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	-.036	.064	-.008	-.036
	Sig. (2-tailed)		.025	.481	.217	.878	.501
	N	380	380	380	375	380	351
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	-.093	.016	.399**	.384**
	Sig. (2-tailed)	.025		.069	.753	.000	.000
	N	380	380	380	375	380	351
Gender	Pearson Correlation	-.036	-.093	1	-.100	-.154**	.015
	Sig. (2-tailed)	.481	.069		.052	.003	.783
	N	380	380	383	378	383	354
Age	Pearson Correlation	.064	.016	-.100	1	.051	.089
	Sig. (2-tailed)	.217	.753	.052		.322	.094
	N	375	375	378	378	378	351
FMN1	Pearson Correlation	-.008	.399**	-.154**	.051	1	.673**
	Sig. (2-tailed)	.878	.000	.003	.322		.000
	N	380	380	383	378	383	354
FMN2	Pearson Correlation	-.036	.384**	.015	.089	.673**	1
	Sig. (2-tailed)	.501	.000	.783	.094	.000	
	N	351	351	354	351	354	354

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง)

** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้

Gender = เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม, Age = อายุ, FMN1 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน, FMN2 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้, เพศชาย = 0, เพศหญิง = 1

ตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ ความถี่ในการเข้าร่วมโครงการด้านราคาของรัฐบาล

		Debtstatus	Debt	AlwaysAttendGov	SometimesAttendGov	NeverAttendGov
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	.307**	-.088	-.196**
	Sig. (2-tailed)		.025	.000	.099	.000
	N	380	380	352	352	352
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	.188**	-.052	-.122*
	Sig. (2-tailed)	.025		.000	.331	.022
	N	380	380	352	352	352
AlwaysAttendGov	Pearson Correlation	.307**	.188**	1	-.495**	-.418**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.000	.000
	N	352	352	355	355	355
SometimesAttendGov	Pearson Correlation	-.088	-.052	-.495**	1	-.583**
	Sig. (2-tailed)	.099	.331	.000		.000
	N	352	352	355	355	355
NeverAttendGov	Pearson Correlation	-.196**	-.122*	-.418**	-.583**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.022	.000	.000	
	N	352	352	355	355	355

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง), ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้, AlwaysAttendGov = เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตเสมอ
SometimesAttendGov = เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตบ้าง, NeverAttendGov = ไม่เคยเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต

ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ การเข้าพื้นที่เพาะปลูก รายได้เสริม และต้นทุนการเกษตร

		AlwaysAttendGov	SometimesAttendGov	NeverAttendGov	Area	Yeild	Rent	2rdInc	DuAgrC
AlwaysAttendGov	Pearson Correlation	1	-.495**	-.418**	.225**	.305**	.180**	-.181**	.180**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.001	.001	.001
	N	355	355	355	355	351	346	353	349
SometimesAttendGov	Pearson Correlation	-.495**	1	-.583**	-.057	-.117*	-.053	.125*	-.054
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.286	.029	.328	.019	.315
	N	355	355	355	355	351	346	353	349
NeverAttendGov	Pearson Correlation	-.418**	-.583**	1	-.151**	-.165**	-.113*	.038	-.113**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.004	.002	.036	.473	.036
	N	355	355	355	355	351	346	353	349
Area	Pearson Correlation	.225**	-.057	-.151**	1	.375**	.703**	-.262**	.377**
	Sig. (2-tailed)	.000	.286	.004		.000	.000	.000	.000
	N	355	355	355	383	379	374	381	375
Yeild	Pearson Correlation	.305**	-.117*	-.165**	.375**	1	.238**	-.449**	.235**
	Sig. (2-tailed)	.000	.029	.002	.000		.000	.000	.000
	N	351	351	351	379	379	371	378	371

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง), ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร AlwaysAttendGov = เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตเสมอ, SometimesAttendGov = เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตบ้าง

NeverAttendGov = ไม่เคยเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต, Area = พื้นที่เพาะปลูก, Yeild = ผลผลิตต่อไร่,

Rent = จำนวนพื้นที่เพาะปลูกที่เช่า, 2rdInc = มีรายได้จากอาชีพเสริม, DuAgrC = มูลค่าหนี้ที่เกิดจากต้นทุนทางการเกษตร

ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ การเช่าพื้นที่เพาะปลูก รายได้เสริม และต้นทุนการเกษตร (ต่อ)

	AlwaysAttendGov	SometimesAttendGov	NeverAttendGov	Area	Crop	Rent	2rdInc	DuAgrC
Rent Pearson Correlation	.180**	-.053	-.113*	.703**	.238**	1	-.170**	.257*
Sig. (2-tailed)	.001	.328	.036	.000	.000		.001	.000
N	346	346	346	374	371	374	373	366
2rdInc Pearson Correlation	-.181**	.125*	.038	-.262**	-.449**	-.170**	1	-.155**
Sig. (2-tailed)	.001	.019	.473	.000	.000	.001		.003
N	353	353	353	381	378	373	381	373
DuAgrC Pearson Correlation	.180**	-.054	-.113**	.377**	.235**	.257*	-.155**	1
Sig. (2-tailed)	.001	.315	.036	.000	.000	.000	.003	
N	349	349	349	375	371	366	373	375

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง), ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร AlwaysAttendGov = เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตเสมอ, SometimesAttendGov = เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตบ้าง
NeverAttendGov = ไม่เคยเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต, Area = พื้นที่เพาะปลูก, Yield = ผลผลิตต่อไร่, Rent = จำนวนพื้นที่เพาะปลูกที่เช่า
2rdInc = มีรายได้จากอาชีพเสริม, DuAgrC = มูลค่าหนี้ที่เกิดจากต้นทุนทางการเกษตร

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกครอบครัวที่มีรายได้มีสหสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งหมายถึงจำนวนสมาชิกในครอบครัว และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าหนี้สินมากที่สุด ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.399 หรือ 39.9%

ตารางที่ 4.5 แสดงการเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ มีสหสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้และสถานะการเป็นหนี้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งหมายถึงการเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตของรัฐบาลส่งผลต่อมูลค่าหนี้ ซึ่งมีสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.188 หรือ 18.8% และ 0.307 หรือ 30.7% ตามลำดับ

ในทางกลับกันการไม่เข้าร่วมนโยบายของรัฐบาลมีสหสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้และสถานะการเป็นหนี้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เช่นกัน ซึ่งหมายถึงการเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนราคาผลผลิตของรัฐบาลส่งผลต่อมูลค่าหนี้และสถานะการเป็นหนี้ ซึ่งมีสหสัมพันธ์ เท่ากับ -0.122 หรือ -12.2% และ -0.196 หรือ -19.6% หรือกล่าวได้ว่ามีทิศทางสหสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกันนั่นเอง

ตารางที่ 4.6 แสดงเมื่อทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าหนี้สินและสถานะการเป็นหนี้ พบว่ามีสหสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับเกษตรกรที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต แต่มีสหสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับเกษตรกรที่เคยเข้าร่วมโครงการนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์สามารถอธิบายถึงความสอดคล้องได้คือ พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ สถานะการเช่าพื้นที่เพาะปลูก การมีรายได้เสริมของเกษตรกร และมูลค่าหนี้สินอันมีสาเหตุจากต้นทุนทางการเกษตร มีสหสัมพันธ์กับการเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตของรัฐบาล ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.225 0.305 0.180 -0.181 และ 0.180 หรือเท่ากับ 22.5% 30.5% 18.0% -18.10% และ 18.0% กล่าวคือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนโยบายด้านราคาจากรัฐบาลเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมาก มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูง และมีแนวโน้มจะประกอบเพียงแต่อาชีพเกษตรกรรมหลักเท่านั้น ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ โดยมูลค่าหนี้สินจะเกิดจากการกู้ยืมเพื่อเป็นต้นทุนทางการเกษตรเป็นหลัก

ตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ราคาผลผลิตต่อไร่ และการเช่าพื้นที่เพาะปลูก

		Debtstatus	Debt	Area	Yeild	Prce	Rent
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	.134**	.180**	-.370**	.136**
	Sig. (2-tailed)		.025	.009	.000	.000	.009
	N	380	380	380	378	370	371
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	.382**	.236**	-.155**	.267**
	Sig. (2-tailed)	.025		.000	.000	.003	.000
	N	380	380	380	378	370	371
Area	Pearson Correlation	.134**	.382**	1	.375**	-.313**	.703**
	Sig. (2-tailed)	.009	.000		.000	.000	.000
	N	380	380	383	379	371	374
Yeild	Pearson Correlation	.180**	.236**	.375**	1	-.768**	.238**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.000	.000
	N	378	378	379	379	371	371
Prce	Pearson Correlation	-.370**	-.155**	-.313**	-.768**	1	-.233**
	Sig. (2-tailed)	.000	.003	.000	.000		.000
	N	370	370	371	371	371	365
Rent	Pearson Correlation	.136**	.267**	.703**	.238**	-.233**	1
	Sig. (2-tailed)	.009	.000	.000	.000	.000	
	N	371	371	374	371	365	374

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง)

** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้

Area = พื้นที่เพาะปลูก, Yeild = ผลผลิตต่อไร่, Prce = ราคาผลผลิตต่อตัน, Rent = สภาวะการเช่าพื้นที่เพาะปลูก

ตารางที่ 4.7 ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ราคาผลผลิต สภาวะการเช่าพื้นที่เพาะปลูกมีสหสัมพันธ์ต่อมูลค่าหนี้สิน ซึ่งมีสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.382 0.236 -0.155 0.267 หรือ 38.2% 23.6% -15.5% และ 26.7% ตามลำดับ ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ ราคาผลผลิต สภาวะการเช่าพื้นที่เพาะปลูกยังมีสหสัมพันธ์ต่อสถานะการเป็นหนี้ ซึ่งมีสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.134 0.180 -0.370 และ 0.136 หรือ 13.4% 18.0% -37.0% และ 13.6% ตามลำดับ กล่าวคือเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ ผลผลิตต่อไร่มาก และมีการเช่าพื้นที่เพาะปลูก มีมูลค่าหนี้สินและโอกาสการเป็นหนี้มากขึ้น ต้นทุนการเพาะปลูกมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่เพาะปลูกน้อย ผลผลิตต่อไร่

ต่ำกว่าและไม่ได้เข้าพื้นที่เพาะปลูก ในขณะที่ราคาผลผลิตที่เกษตรกรขายได้มีความสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้สินและภาวะการเป็นหนี้

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ ลักษณะการขายพืชผลทางการเกษตร ได้แก่ การขายส่งแก่โรงงานและโรงสีโดยตรง การรับจ้างเพาะปลูก และการเกษตรแบบมีพันธสัญญา

		Debtstatus	Debt	WholeSale	Engage	Contract
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	-.137**	.116*	.107*
	Sig. (2-tailed)		.025	.007	.023	.037
	N	380	380	380	380	380
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	-.197**	-.009	.205**
	Sig. (2-tailed)	.025		.000	.862	.000
	N	380	380	380	380	380
WholeSale	Pearson Correlation	-.137**	-.197**	1	-.241**	-.952**
	Sig. (2-tailed)	.007	.000		.000	.000
	N	380	380	383	383	383
Engage	Pearson Correlation	.116*	-.009	-.241**	1	-.034
	Sig. (2-tailed)	.023	.862	.000		.195
	N	380	380	383	383	383
Contract	Pearson Correlation	.107*	.205**	-.952**	-.034	1
	Sig. (2-tailed)	.037	.000	.000	.506	
	N	380	380	383	383	383

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง)

** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้

WholeSale = การพืชผลทางการเกษตรแบบค้าส่งให้โรงงานหรือโรงสี, Engage = การรับจ้างเพาะปลูก

Contract = การทำการเกษตรแบบมีพันธสัญญา

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 4.8 การค้าส่งผลผลิตทางการเกษตรแก่โรงงานและโรงสี การรับจ้างเพาะปลูกและ การทำเกษตรแบบมีพันธสัญญา มีสหสัมพันธ์กับสถานะการเป็นหนี้ ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ -0.137 0.116 และ 0.107 หรือ -13.7% 11.6% และ 10.7% ตามลำดับ การค้าส่งผลผลิตทางการเกษตรแก่โรงงานและโรงสี การทำเกษตรแบบมีพันธสัญญา มีสหสัมพันธ์

กับมูลค่าหนี้สิน ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ -0.197 และ 0.205 หรือเท่ากับ -19.7% และ 20.5% ตามลำดับ กล่าวคือการค้าส่งผลผลิตทางการเกษตรแก่โรงงานและโรงสีส่งผลเกษตรกรรมโอกาสเป็นหนี้ลดลง ในขณะที่การรับจ้างผลิต การทำเกษตรแบบมีพันธะสัญญาส่งผลให้เกษตรกรรมโอกาสก่อนนี้ได้สูงกว่า ทั้งนี้หนี้สินดังกล่าวอาจเป็นหนี้สินหมุนเวียนเร็วซึ่งส่งผลได้ซึ่งจะต้องเพิ่มตัววัดสำหรับงานวิจัยในอนาคต

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ สถานะการมีรายได้เสริม มูลค่ารายได้เสริม รายได้รวม และต้นทุนทางการเกษตร

		Debtstatus	Debt	2rdInc	2rdIncAmnt	NetInc	DuAgrC
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	-.164**	-.299**	.127**	.103
	Sig. (2-tailed)		.025	.001	.000	.013	.046
	N	380	380	378	372	380	373
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	-.153**	-.082	.421**	.999**
	Sig. (2-tailed)	.025		.003	.115	.000	.000
	N	380	380	378	372	380	373
2rdInc	Pearson Correlation	-.164**	-.153**	1	.566**	-.207**	-.155**
	Sig. (2-tailed)	.001	.003		.000	.000	.003
	N	378	378	381	375	381	373
2rdIncAmnt	Pearson Correlation	-.299**	-.082	.566**	1	-.066*	-.082*
	Sig. (2-tailed)	.000	.115	.000		.204	.115
	N	372	372	375	375	375	367
NetInc	Pearson Correlation	.142**	.423**	-.236**	-.119*	1	.420**
	Sig. (2-tailed)	.006	.000	.000	.022		.000
	N	380	380	381	375	383	375
DuAgrC	Pearson Correlation	.103	.999**	-.155**	-.082*	.420**	1
	Sig. (2-tailed)	.046	.000	.003	.115	.000	
	N	373	373	373	367	375	375

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง)

** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้, 2rdInc = รายได้เสริม

2rdIncAmnt = มูลค่ารายได้เสริม, NetInc = รายได้รวม, DuAgrC = หนี้สินเพื่อต้นทุนทางการเกษตร

ตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ การผิมนัดชำระหนี้ การเป็นเจ้าของไร่นา ความต้องการก่อกั้นเพิ่มขึ้น ความง่ายในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

		Debtstatus	Debt	Defaults	FutD	Easy	Dead
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	.250**	.082	-.181**	-.088
	Sig. (2-tailed)		.025	.000	.115	.001	.088
	N	380	380	380	375	364	376
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	-.034	.068	.044	-.040
	Sig. (2-tailed)	.025		.503	.187	.401	.435
	N	380	380	380	375	364	376
Defaults	Pearson Correlation	.250**	-.034	1	.050	-.202**	-.107*
	Sig. (2-tailed)	.000	.503		.329	.000	.038
	N	380	380	383	378	367	379
FutD	Pearson Correlation	.082	.068	.050	1	.143**	.143**
	Sig. (2-tailed)	.115	.187	.329		.006	.006
	N	375	375	378	378	366	375
Easy	Pearson Correlation	-.181**	.044	-.019	-.202**	1	
	Sig. (2-tailed)	.001	.401	.714	.000		
	N	364	364	367	367	366	367
Dead	Pearson Correlation	-.088	-.040	.071	-.107*	.143**	1
	Sig. (2-tailed)	.088	.435	.167	.038	.006	
	N	376	376	379	379	375	364

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง)

** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้, Defaults = การผิมนัดชำระหนี้

OwnFarm = สสสสถานะการเป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูก, FutD = แนวโน้มความต้องการก่อกั้นในอนาคต

Easy = ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน, Dead = จำนวนการเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 4.9 การมีรายได้เสริม มูลค่ารายได้เสริม รายได้รวม มีสหสัมพันธ์กับสถานะการเป็นหนี้ ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ -0.164 -0.299 และ 0.127 หรือเท่ากับ -16.4% -29.9% และ 12.7% ตามลำดับ การมีรายได้เสริม รายได้รวม และหนี้สินจากต้นทุนทางการเกษตร มีสหสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้สิน ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ -0.153 0.421 และ 0.999 เท่ากับ -15.3% 42.1% และ 99.9% ตามลำดับ

รายได้รวมสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกับมูลค่าหนี้สินอันเนื่องมาจากรายได้รวมนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการลงทุนทางการเกษตรของเกษตรกรนั่นเองและเงินทุนเหล่านั้นเกิดจากกู้ยืม ในขณะที่การมีรายได้เสริมอื่นส่งผลให้หนี้สินลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการประกอบอาชีพเสริม มีลักษณะการประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช้ต้นทุนทางการเกษตร ดังนั้นทิศทางความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับต้นทุนทางการเกษตรนั่นเอง

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 4.10 การผิदनัดชำระหนี้ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีสหสัมพันธ์กับสถานะการเป็นหนี้ ซึ่งมีสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.250 และ -0.181 หรือเท่ากับ 25.0% และ -18.1% ตามลำดับ สถานะการเป็นหนี้ส่งผลต่อการผิदनัดชำระหนี้เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้สะดวกกลับมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มว่าจะไม่กู้ยืม และการผิदनัดชำระหนี้ก็ลดลงเช่นกัน

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ ทัศนคติต่อหนี้สินและเงิน

		Debtstatus	Debt	DbAT1	DbAT2	DbAT3	DbAT4	DbAT5	DbAT6	DbAT7	DbAT8	DbAT9
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	.033	.010	.129*	.116*	.002	-.002	-.068	.185**	-.207**
	Sig. (2-tailed)		.025	.518	.851	.012	.023	.972	.975	.186	.000	.000
	N	380	380	379	379	380	380	379	380	380	380	379
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	-.022	.024	.056	.120*	.081	.054	.072	.052	.071
	Sig. (2-tailed)	.025		.664	.647	.278	.019	.117	.292	.161	.309	.168
	N	380	380	379	379	380	380	379	380	380	380	379
DbAT1	Pearson Correlation	.033	-.022	1	.549**	.134**	.166**	.086	.121*	.167**	.136**	.045
	Sig. (2-tailed)	.518	.664		.000	.009	.001	.095	.018	.001	.008	.377
	N	379	379	382	382	382	382	381	382	382	382	381
DbAT2	Pearson Correlation	.010	.024	.549**	1	.218**	.275**	.175**	.272**	.340**	.191**	.191**
	Sig. (2-tailed)	.851	.647	.000		.000	.000	.001	.000	.000	.000	.000
	N	379	379	382	382	382	382	381	382	382	382	381

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง), ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้

DbAT1 = คะแนนทัศนคติว่าการกู้ยืมเงินสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน, DbAT2 = คะแนนทัศนคติว่าทุกคนล้วนต้องเป็นหนี้ในสักวันหนึ่ง

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ ทัศนคติต่อหนี้สินและเงิน (ต่อ)

		Debtstatus	Debt	DbAT1	DbAT2	DbAT3	DbAT4	DbAT5	DbAT6	DbAT7	DbAT8	DbAT9
DbAT3	Pearson Correlation	.129*	.056	.134**	.218**	1	.604**	.172**	.244**	.134**	.122*	-.096
	Sig. (2-tailed)	.012	.278	.009	.000		.000	.001	.000	.009	.017	.062
	N	380	380	382	382	383	383	382	383	383	383	382
DbAT4	Pearson Correlation	.116*	.120*	.166**	.275**	.604**	1	.320**	.351**	.267**	.180**	.103*
	Sig. (2-tailed)	.023	.019	.001	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.045
	N	380	380	382	382	383	383	382	383	383	383	382
DbAT5	Pearson Correlation	.002	.081	.086	.175**	.172**	.320**	1	.365**	.275**	.135**	.240**
	Sig. (2-tailed)	.972	.117	.095	.001	.001	.000		.000	.000	.008	.000
	N	379	379	381	381	382	382	382	382	382	382	381
DbAT6	Pearson Correlation	-.002	.054	.121*	.272**	.244**	.351**	.365**	1	.563**	.136**	.293**
	Sig. (2-tailed)	.975	.292	.018	.000	.000	.000	.000		.000	.008	.000
	N	380	380	382	382	383	383	382	383	383	383	382

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง), ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้

DbAT3 = คะแนนทัศนคติว่าการกู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายในการซื้ออาหาร ข้าวของเครื่องใช้ เป็นเรื่องปกติ

DbAT4 = คะแนนทัศนคติว่าการกู้ยืมเงินเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

DbAT5 = คะแนนทัศนคติว่าจะกู้ยืมเงินมาใช้ก่อนล่วงหน้า ถ้าทราบว่าในอนาคตจะมีรายได้เพียงพอที่จะชำระหนี้สินนั้น

DbAT6 = คะแนนทัศนคติว่าการผ่อนชำระรายงวด ดีกว่าการซื้อเงินสด

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ ทัศนคติต่อหนี้สินและเงิน (ต่อ)

		Debtstatus	Debt	DbAT1	DbAT2	DbAT3	DbAT4	DbAT5	DbAT6	DbAT7	DbAT8	DbAT9
DbAT7	Pearson Correlation	-.068	.072	.167**	.340**	.134**	.267**	.275**	.563**	1	.183**	.346**
	Sig. (2-tailed)	.186	.161	.001	.000	.009	.000	.000	.000		.000	.000
	N	380	380	382	382	383	383	382	383	383	383	382
DbAT8	Pearson Correlation	.185**	.052	.136**	.191**	.122*	.180**	.135**	.136**	.183**	1	.383**
	Sig. (2-tailed)	.000	.309	.008	.000	.017	.000	.008	.008	.000		.000
	N	380	380	382	382	383	383	382	383	383	383	382
DbAT9	Pearson Correlation	-.207**	.071	.045	.191**	-.096	.103*	.240**	.293**	.346**	.383**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.168	.377	.000	.062	.045	.000	.000	.000	.000	
	N	379	379	381	381	382	382	381	382	382	382	382

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง)

** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

DbAT7 = คะแนนที่ทัศนคติว่าการกู้ยืมเงิน เป็นสิ่งที่ดีเพราะสามารถทำให้น่าเงินไปใช้ดำเนินชีวิตให้มีความสุขมากขึ้น

DbAT8 = คะแนนที่ทัศนคติว่าต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลด้านราคาผลผลิต

DbAT9 = คะแนนที่ทัศนคติว่าในอนาคตรัฐบาลต้องช่วยเหลือด้านราคาผลผลิตและหนี้สินอย่างแน่นอน

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ และสาเหตุของการเป็นหนี้

		Debtstatus	Debt	DuAgrC	DuVenE	DuHomR	DuHos	DuHous	DuElec	DuEdu	DuOldDebt	Other
Debtstatus	Pearson Correlation	1	.115*	.902**	0.340**	.240**	.291**	.128*	.176**	.386**	.331**	.218**
	Sig. (2-tailed)		.025	.000	.000	.000	.000	.013	.001	.000	.000	.000
	N	380	380	380	380	380	380	380	380	380	380	380
Debt	Pearson Correlation	.115*	1	.999**	.008	.004	-.004	.006	-.009	.014	-.013	.011
	Sig. (2-tailed)	.025		.000	.879	.936	.937	.905	.857	.791	.800	.835
	N	380	380	373	375	375	375	375	373	375	375	375
DuAgrC	Pearson Correlation	.902**	.999**	1	-.018	-.013	-.015	-.004	-.018	-.005	-.024	-.009
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.733	.806	.774	.944	.728	.921	.640	.869
	N	380	373	375	375	375	375	375	373	375	375	375
DuVenE	Pearson Correlation	.340**	.008	-.018	1	.207**	.087	-.014	.208**	.317**	.049	-.016
	Sig. (2-tailed)	.000	.879	.733		.000	.091	.790	.000	.000	.347	.757
	N	380	375	375	377	377	377	377	375	377	377	377
DuHomR	Pearson Correlation	.240**	.004	-.013	.207**	1	.142**	-.003	.141**	.105*	.000	.075
	Sig. (2-tailed)	.000	.936	.806	.000		.006	.954	.006	.041	.993	.146
	N	380	375	375	377	377	377	377	375	377	377	377

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง) ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้, DuAgrC = หนี้สินจากต้นทุน, DuVenE = หนี้สินจากยานพาหนะ

DuHomR = หนี้สินการการบูรณะซ่อมแซมบ้าน

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ และสาเหตุของการเป็นหนี้ (ต่อ)

		Debtstatus	Debt	DuAgrC	DuVenE	DuHome	DuHos	DuHous	DuElec	DuEdu	DuOldDebt	Other
DuHos	Pearson Correlation	.291**	-.004	-.015	.087	.142**	1	-.013	.269**	.182**	.077	.244**
	Sig. (2-tailed)	.000	.937	.774	.091	.006		.804	.000	.000	.135	.000
	N	380	375	375	377	377	377	377	375	377	377	377
DuHous	Pearson Correlation	.128*	.006	-.004	-.014	-.003	-.013	1	-.011	-.002	-.014	-.014
	Sig. (2-tailed)	.013	.905	.944	.790	.954	.804		.835	.977	.790	.784
	N	380	375	375	377	377	377	377	375	377	377	377
DuElec	Pearson Correlation	.176**	-.009	-.018	.208**	.141**	.269**	-.011	1	.057	.061	.063
	Sig. (2-tailed)	.001	.857	.728	.000	.006	.000	.835		.269	.239	.222
	N	380	373	373	375	375	375	375	375	375	375	375

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง), ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง)

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้, Debt = มูลค่าหนี้, DuHos = หนี้สินจากการรักษาพยาบาล, DuHous = หนี้สินจากการผ่อนชำระเคสสถานะ
DuElec = หนี้สินจากการซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า, DuEdu = หนี้สินจากการศึกษา

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของสถานะการเป็นหนี้ มูลค่าหนี้ และสาเหตุของการเป็นหนี้ (ต่อ)

		Debtstatus	Debt	DuAgrC	DuVenE	DuHome	DuHos	DuHous	DuElec	DuEdu	DuOldDebt	Other
DuEdu	Pearson Correlation	.386**	.014	-.005	.317**	.105*	.182**	-.002	.057	1	.290**	.160**
	Sig. (2-tailed)	.000	.791	.921	.000	.041	.000	.977	.269		.000	.002
	N	380	375	375	377	377	377	377	375	377	377	377
DuOldDebt	Pearson Correlation	.331**	-.013	-.024	.049	.000	.077	-.014	.061	.290**	1	.193**
	Sig. (2-tailed)	.000	.800	.640	.347	.993	.135	.790	.239	.000		.000
	N	380	375	375	377	377	377	377	375	377	377	377
Other	Pearson Correlation	.218**	.011	-.009	-.016	.075	.244**	-.014	.063	.160**	.193**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.835	.869	.757	.146	.000	.784	.222	.002	.000	
	N	380	375	375	377	377	377	377	375	377	377	377

* สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 level (2-ทาง), ** สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 level (2-ทาง),

- ตัวแปร Debtstatus = สถานะการเป็นหนี้หรือไม่เป็นหนี้ Debt = มูลค่าหนี้, DuHos = หนี้สินจากการรักษาพยาบาล, DuHous = หนี้สินจากการผ่อนชำระเคสสถานะ

DuElec = หนี้สินจากการซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ,DuEdu = หนี้สินจากการศึกษา, DuOldDebt = หนี้สินจากการกู้ยืมเพื่อชำระหนี้เดิม, Other = หนี้สินจากเหตุอื่นๆ

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 4.11 คะแนนที่คิดว่าการใช้เงินเพื่อใช้จ่ายในการซื้ออาหาร ข้าวของเครื่องใช้เป็นเรื่องปกติ และคะแนนที่คิดว่าการใช้เงินเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน คะแนนที่คิดว่าต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลด้านราคาผลผลิต และคะแนนที่คิดว่าในอนาคตรัฐบาลต้องช่วยเหลือด้านราคาผลผลิตและหนี้สินอย่างแน่นอน มีสหสัมพันธ์กับสถานะการเป็นหนี้ ซึ่งมีสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.129 0.116 0.185 และ -0.207 หรือเท่ากับร้อยละ 12.9 11.6 18.5 และ 20.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้านแหล่งที่มาของหนี้สินเราดำเนินการคิดโดยการกำหนดให้ การมีหนี้แต่ละประเภทเป็นเท่ากับ 1 และ ไม่มีหนี้ประเภทนั้นเป็น 0 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานะการเป็นหนี้คือ หนี้จากต้นทุนทางการเกษตร หนี้เพื่อการศึกษาบุตรหลาน หนี้เพื่อการเช่าซื้อยานพาหนะ หนี้เพื่อนำไปชำระหนี้เดิม หนี้เพื่อการรักษาพยาบาล หนี้เพื่อการซ่อมแซมบ้าน หนี้เพื่อผ่อนซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า และหนี้สินจากการผ่อนชำระเคสสถานะตามลำดับ ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.902 0.386 0.340 0.331 0.291 0.240 0.176 และ 0.128 หรือคิดเป็นร้อยละ 90.2 38.6 34.0 33.1 29.1 24.0 17.6 และ 12.8 ตามลำดับ ในขณะที่หนี้ที่ส่งผลต่อมูลค่าหนี้สินมากที่สุดคือ หนี้จากต้นทุนทางการเกษตรที่มีระดับสูงถึง 0.999 หรือร้อยละ 99.9 แสดงให้เห็นว่าปัญหาหนี้สินเกิดขึ้นจากปัจจัยทางด้านต้นทุนทางการเกษตรสูงปัจจัยสำคัญ ซึ่งแม้ว่าปัจจัยสาเหตุการเกิดหนี้จะมีจากหลายสาเหตุแต่ไม่ส่งผลต่อระดับหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่เป็นหนี้สินพบว่าร้อยละ 21.8 เป็นหนี้สินที่ไม่สามารถแยกเป็นประเภทที่ชัดเจนได้ จากการสัมภาษณ์พบว่าหนี้สินที่ระบุไม่ได้เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอื่นๆ ที่เกษตรกรเองใช้จ่ายโดยไม่มีการจดบันทึก

4.3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบ (Compare Means)

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของ เกษตรกรอ้อย และข้าว

พืช	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
มูลค่าหนี้	อ้อย	112	2826486.6071	10612190.13946
	ข้าว	174	111247.1264	239742.85807
สถานะการเป็นหนี้	อ้อย	112	.7500	.43496
	ข้าว	174	.4713	.50061
หนี้สินต่อรายได้	อ้อย	112	.8077	2.67290
	ข้าว	177	1.5715	4.58627
การผิณฑ์ชำระหนี้	อ้อย	112	.37	.484
	ข้าว	177	.11	.310

จากตารางที่ 4.13 พบว่าหนี้สินของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีมูลค่าหนี้สินมากกว่าข้าว มีสถานะการเป็นหนี้สินในสัดส่วนประชากรมากกว่าข้าว แต่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้รวมเฉลี่ยน้อยกว่าข้าว ทั้งนี้ นอกจากมูลค่าหนี้สินแล้วการคำนึงถึงการผิณฑ์ชำระหนี้ก็มีความสำคัญ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อ้อยมีสัดส่วนประชากรที่เคยผิณฑ์ชำระหนี้เฉลี่ยร้อยละ 37 ซึ่งมากกว่าข้าวที่ระดับร้อยละ 11 โดยที่ความแตกต่างในค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และการผิณฑ์ชำระหนี้ ดังกล่าวเป็นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของ เกษตรกรอ้อยและข้าว

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
มูลค่าหนี้	Equal variances assumed	25.083	.000	3.377	284	.001	2715239.48071	804043.19543	1132599.32157	4297879.63984
	Equal variances not assumed			2.707	111.073	.008	2715239.48071	1002922.40839	727896.15602	4702582.80539
สถานะการ เป็นหนี้	Equal variances assumed	54.593	.000	4.833	284	.000	.27874	.05767	.16522	.39225
	Equal variances not assumed			4.983	259.801	.000	.27874	.05594	.16858	.38889
หนี้สินต่อ รายได้	Equal variances assumed	8.234	.004	-1.598	287	.111	-.76378	.47783	-1.70429	.17672
	Equal variances not assumed			-1.787	285.311	.075	-.76378	.42735	-1.60494	.07737
การผิ ชำระหนี้	Equal variances assumed	118.600	.000	5.539	287	.000	.259	.047	.167	.351
	Equal variances not assumed			5.040	169.107	.000	.259	.051	.157	.360

ตารางที่ 4.15 แสดงค่าเฉลี่ยของมูลค่าน้ำ สถานะการเป็นน้ำ และน้ำสินต่อรายได้ของ เกษตรกรอ้อย และข้าว

พืช		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
มูลค่าน้ำ	อ้อย	112	2826486.6071	10612190.13946	1002757.71338
	มันสำปะหลัง	94	270585.1064	266266.91110	27463.33493
สถานะการเป็นน้ำ	อ้อย	112	.7500	.43496	.04110
	มันสำปะหลัง	94	.9255	.26394	.02722
น้ำสินต่อรายได้	อ้อย	112	.8077	2.67290	.25257
	มันสำปะหลัง	94	2.8365	3.84391	.39647
การผิณฑชำระหนี้	อ้อย	112	.37	.484	.046
	มันสำปะหลัง	94	.28	.450	.046

จากตารางที่ 4.15 แสดงค่าเฉลี่ยน้ำสินเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีมูลค่าน้ำมากกว่าเกษตรกรมันสำปะหลัง มีสถานะการเป็นน้ำในสัดส่วนประชากรน้อยกว่า และมีอัตราส่วนน้ำสินต่อรายได้น้อยกว่าเช่นกัน ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อ้อยมีสัดส่วนประชากรที่เคยผิณฑชำระหนี้เฉลี่ยร้อยละ 37 ซึ่งมากกว่ามันสำปะหลังที่ระดับร้อยละ 28 ทั้งนี้ความแตกต่างของมูลค่าน้ำ สถานะการเป็นน้ำและน้ำสินต่อรายได้เป็นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของ เกษตรกรอ้อยและมันสำปะหลัง

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
มูลค่าหนี้	Equal variances assumed	13.189	.000	2.334	204	.021	2555901.50076	1095283.65148	396373.56223	4715429.43929
	Equal variances not assumed			2.548	111.167	.012	2555901.50076	1003133.72315	568157.87002	4543645.13150
สถานะการ เป็นหนี้	Equal variances assumed	58.976	.000	-3.419	204	.001	-.17553	.05134	-.27675	-.07431
	Equal variances not assumed			-3.561	186.840	.000	-.17553	.04930	-.27278	-.07828
หนี้สินต่อ รายได้	Equal variances assumed	23.491	.000	-4.450	204	.000	-2.02880	.45592	-2.92773	-1.12987
	Equal variances not assumed			-4.316	161.512	.000	-2.02880	.47008	-2.95710	-1.10050
การผิตนัด ชำระหนี้	Equal variances assumed	7.586	.006	1.365	204	.174	.089	.066	-.040	.219
	Equal variances not assumed			1.374	201.859	.171	.089	.065	-.039	.218

ตารางที่ 4.17 แสดงค่าเฉลี่ยของมูลค่าน้ำ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของ เกษตรกรข้าว
และมันสำปะหลัง

พืช		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
มูลค่าน้ำ	ข้าว	174	111247.1264	239742.85807	18174.85917
	มันสำปะหลัง	94	270585.1064	266266.91110	27463.33493
สถานะการเป็นหนี้	ข้าว	174	.4713	.50061	.03795
	มันสำปะหลัง	94	.9255	.26394	.02722
หนี้สินต่อรายได้	ข้าว	177	1.5715	4.58627	.34473
	มันสำปะหลัง	94	2.8365	3.84391	.39647
การผิวน้ำชำระหนี้	ข้าว	177	.11	.310	.023
	มันสำปะหลัง	94	.28	.450	.046

จากตารางที่ 4.17 แสดงค่าเฉลี่ยหนี้สินเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง มีมูลค่าน้ำมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว สถานะการเป็นหนี้ในสัดส่วนประชากรมากกว่า และมีอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้าวมีสัดส่วนประชากรที่เคยผิวน้ำชำระหนี้เฉลี่ยร้อยละ 11 ซึ่งน้อยกว่ามันสำปะหลังที่ระดับร้อยละ 28 และความแตกต่างทั้งหมดดังกล่าวเป็นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ สถานะการเป็นหนี้ และหนี้สินต่อรายได้ของ เกษตรกรข้าวและมันสำปะหลัง

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
มูลค่าหนี้	Equal variances assumed	3.772	.053	-4.992	266	.000	-159337.97995	31916.56255	-222179.21246	-96496.74743
	Equal variances not assumed			-4.838	174.324	.000	-159337.97995	32932.66268	-224336.04778	-94339.91211
สถานะการ เป็นหนี้	Equal variances assumed	436.288	.000	-8.199	266	.000	-.45427	.05541	-.56336	-.34518
	Equal variances not assumed			-9.726	265.886	.000	-.45427	.04671	-.54623	-.36231
หนี้สินต่อ รายได้	Equal variances assumed	1.393	.239	-2.282	269	.023	-1.26502	.55440	-2.35653	-.17350
	Equal variances not assumed			-2.408	220.253	.017	-1.26502	.52538	-2.30043	-.22960
การผิณฑ์ ชำระหนี้	Equal variances assumed	50.526	.000	-3.637	269	.000	-.169	.047	-.261	-.078
	Equal variances not assumed			-3.260	141.244	.001	-.169	.052	-.272	-.067

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าเฉลี่ยหนี้สินของเกษตรกรที่เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต

NeverAttendGov		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Debtstatus	เข้าร่วมนโยบาย	237	.71	.453	.029
	ไม่เคยเข้าร่วมนโยบายเลย	115	.51	.502	.047
Debt	เข้าร่วมนโยบาย	237	938934.60	3624311.522	235424.332
	ไม่เคยเข้าร่วมนโยบายเลย	115	158617.39	393747.060	36717.103
DebtPerInc	เข้าร่วมนโยบาย	238	1.8086	3.38219	.21923
	ไม่เคยเข้าร่วมนโยบายเลย	117	1.3202	4.77262	.44123

จากตารางที่ 4.19 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลการเข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรและหนี้สินของเกษตรกรเหล่านั้น พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนราคาผลผลิตทางการเกษตรของรัฐบาล มีสัดส่วนสถานะการเป็นหนี้มากกว่า และมีมูลค่าหนี้สินมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการอุดหนุนพืชผลการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้รวมเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังแสดงในตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหนี้สินของเกษตรกรที่เข้าร่วมนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					
		F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference
									Lower Upper
Debtstatus	Equal variances assumed	25.130	.000	3.747	350	.000	.200	.053	.095 .305
	Equal variances not assumed			3.617	206.430	.000	.200	.055	.091 .309
Debt	Equal variances assumed	11.688	.001	2.301	350	.022	780317.208	339180.012	113229.831 1447404.584
	Equal variances not assumed			3.275	247.318	.001	780317.208	238270.354	311019.370 1249615.046
DebtPerInc	Equal variances assumed	.755	.386	1.111	353	.267	.48847	.43970	-.37629 1.35324
	Equal variances not assumed			.991	175.123	.323	.48847	.49269	-.48391 1.46085

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาโดยทดสอบสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) จากประชากรเกษตรกรอ้อย ข้าว และมันสำปะหลังจำนวนทั้งสิ้น 383 ราย อันประกอบด้วยประชากรเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าวและมันสำปะหลังจำนวน 112 177 และ 94 ราย ในจังหวัดกาญจนบุรี และเพชรบุรี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอ้อย ข้าวและมันสำปะหลังครบถ้วน

รายได้การเกษตรต่อไร่ของอ้อยมีจำนวนมากที่สุด ตามมาด้วยมันสำปะหลัง และข้าว ตามลำดับ ทั้งนี้รายได้จากการเกษตรหลังจากหักต้นทุนแล้วโดยเฉลี่ยพบว่าเกษตรกรอ้อยมีรายได้หลังหักต้นทุนการเกษตรมากที่สุด ตามมาด้วยเกษตรกรมันสำปะหลัง และสุดท้ายคือเกษตรกรข้าว

สถานะการเป็นหนี้ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีภาวะการเป็นหนี้จำนวนมากที่สุด รองลงมาคือเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยและท้ายที่สุดคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ด้านมูลค่าหนี้สินของเกษตรกร เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีมูลค่าหนี้สินโดยเฉลี่ยสูงสุด ตามมาด้วยมันสำปะหลัง และเกษตรกรผู้ปลูกข้าว สัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีสัดส่วนสูงที่สุด ตามมาด้วยเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย แหล่งที่มาของเงินกู้ยืมและหนี้สินที่สำคัญของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยคือ ธนาคารเพื่อการเกษตร และโรงงานน้ำตาล เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ เครดิตยูเนียนและสหกรณ์ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน

จากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างตัวแปร พบว่ามูลค่าหนี้สินมีความสหสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ มูลค่าหนี้และสถานะการเป็นหนี้มีสหสัมพันธ์กับพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อไร่ และการเข้าพื้นที่เพาะปลูกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือเกษตรกรที่เป็นหนี้และมีมูลค่าหนี้มากเมื่อครอบครัวของเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกมากขึ้น และจำนวนสมาชิกที่มีรายได้มากขึ้น ก็จะสามารถในการเข้าถึงแหล่งหนี้สินเพิ่มขึ้น

มูลค่าหนี้สินและสถานะการเป็นหนี้ยังมีสหสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับเกษตรกรที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต แต่มีสหสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับเกษตรกรที่เคยเข้าร่วมโครงการนโยบายอุดหนุนด้านราคาผลผลิต ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์สามารถอธิบายถึงความสอดคล้องได้คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนโยบายด้านราคาจากรัฐบาลเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมาก มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูง และมีแนวโน้มประกอบเพียงแต่อาชีพ

เกษตรกรรมหลักนั้น ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ โดยมูลค่าหนี้สินจะเกิดจากการกู้ยืมเพื่อเป็นต้นทุนทางการเกษตรเป็นหลัก

นอกจากนั้นมูลค่าหนี้สินและสถานะการเป็นหนี้มีสหสัมพันธ์เชิงบวกกับการทำการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาและมีสหสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับการทำการเกษตรด้วยตนเองและค่าผลผลิตการเกษตรแบบค้าส่งให้กับโรงงานหรือโรงสี การมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากรายได้ทางการเกษตรหลักส่งผลให้หนี้สินลดลง แต่รายได้กลับมีสหสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เกษตรกรที่มีรายได้โดยรวมโดยเฉลี่ยสูงอยู่แล้ว มักจะไม่ประกอบอาชีพเสริม จึงอาจสรุปได้ว่าหนี้สินของเกษตรกรเกิดจากต้นทุนทางการเกษตรเป็นปัจจัยหลัก หนี้สินของเกษตรกรเกิดจากการนำเงินกู้ยืมไปใช้เพื่อการลงทุนในการเพาะปลูก ทั้งนี้เมื่อเกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมากก็จะเน้นการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักเพียงอาชีพเดียว ด้านเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อยมักจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐบาลและมีแนวโน้มการประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ เพิ่มเติมทำให้มีหนี้สินจากต้นทุนทางการเกษตรน้อยกว่า

สำหรับการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้านสาเหตุการก่อหนี้พบว่าสาเหตุของการก่อหนี้ที่สำคัญคือ หนี้จากต้นทุนทางการเกษตร หนี้เพื่อการศึกษาบุตรหลาน หนี้เพื่อการเช่าซื้อยานพาหนะ หนี้เพื่อนำไปชำระหนี้เดิม หนี้เพื่อการรักษาพยาบาล หนี้เพื่อการซ่อมแซมบ้าน หนี้เพื่อผ่อนซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า และหนี้สินจากการผ่อนชำระเคหสถาน โดยส่งผลต่อสถานะการเป็นหนี้จากมากไปน้อยตามลำดับ ในขณะที่หนี้ที่ส่งผลต่อมูลค่าหนี้สินมากที่สุดคือ หนี้เพื่อนำไปใช้เป็นต้นทุนทางการเกษตรที่มีระดับสูงถึง 0.999 หรือร้อยละ 99.9 แสดงให้เห็นว่าปัญหาหนี้สินเกิดขึ้นจากปัจจัยทางด้านต้นทุนทางการเกษตรสูงเป็นปัจจัยสำคัญ แม้ว่าปัจจัยสาเหตุการเกิดหนี้จะมีจากหลายสาเหตุแต่ไม่ส่งผลต่อมูลค่าหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญ

ด้านทัศนคติต่อการเป็นหนี้ก็มีความสัมพันธ์ต่อระดับหนี้สินเช่นกัน เกษตรกรที่มีทัศนคติต่อการเป็นหนี้ในเชิงบวกมักจะมีระดับหนี้สินและมีภาวะการเป็นหนี้มากกว่า และความมั่นใจในการช่วยเหลือด้านราคาพืชผลการเกษตรของรัฐบาลส่งผลให้เกษตรกรมีแนวโน้มในการก่อหนี้ลดลง จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่าเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะกู้ยืมลดลงและชะลอการใช้จ่ายหากทราบว่าในอนาคตนั้นเกษตรกรจะมีรายได้มากขึ้น

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มประชากร (Compare Mean) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมูลค่าหนี้สิน สถานะการเป็นหนี้ อัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้และการผิณฑ์ชำระหนี้ของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง โดยการจับคู่เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีมูลค่าหนี้สิน ภาวะการเป็นหนี้ และการผิณฑ์ชำระหนี้มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูก

ข้าว แต่อัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้น้อยกว่าข้าวประมาณ 2 เท่า และน้อยที่สุดในกลุ่มเกษตรกร 3 กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระดับหนี้สินต่อรายได้ยังพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีอัตราส่วนหนี้สินต่อไร่น้อยที่สุด ทั้งนี้เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีค่าเฉลี่ยการผิมนัดชำระหนี้มากที่สุด และมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการสัมภาษณ์ถึงสาเหตุของอัตราการผิมนัดชำระหนี้ที่มีสัดส่วนสูงของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยที่ขัดแย้งกับรายได้ที่มากที่สุดและสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ที่น้อยที่สุดพบว่า ลักษณะการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกรมักเป็นไปในรูปแบบของการไม่สามารถส่งผลผลิตให้แก่โรงงานน้ำตาลได้ตามงวดที่กำหนด เนื่องจากเกษตรกรอ้อยมักจะใช้เงินทุนการเกษตรที่ได้รับจากโรงงานน้ำตาลหรือเรียกว่าเงินเกี่ยว⁵ ซึ่งในบางปีผลผลิตไม่เป็นไปตามที่เกษตรกรคาดการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีที่ผ่านมา ผู้จัดการโรงงานกล่าวว่าจำนวนชาวไร่ที่ไม่สามารถส่งผลผลิตอ้อยตามที่ตกลงไว้มีสัดส่วนถึงร้อยละ 30 สาเหตุอันเนื่องมาจากสภาพอากาศที่แห้งแล้ง ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถส่งอ้อยได้ตามปริมาณเงินมัดจำที่โรงงานน้ำตาลให้ล่วงหน้า ดังนั้นแนวโน้มปัญหาการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยคือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีพื้นที่เพาะปลูกมาก มีหลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินกู้มาก ทั้งยังมีโรงงานน้ำตาลที่เป็นแหล่งเงินทุน ปริมาณเงินกู้ยังมีมูลค่าสูงดังที่กล่าวไปข้างต้นคือประมาณ 2,826,486.61 ต่อครัวเรือน ซึ่งมีมูลค่าสูงสุดในเกษตรกร 3 กลุ่ม ในขณะที่เกษตรกรไม่สามารถคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำว่าในอนาคตผลผลิตจะมีจำนวนเท่าที่คาดการณ์ไว้หรือไม่ อย่างไรก็ตามด้วยความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแน่นแฟ้นของโรงงานน้ำตาลและเกษตรกร ส่งผลให้ลักษณะการชำระหนี้ด้วยผลผลิตมีความยืดหยุ่นสามารถตกลงระยะเวลาในการส่งผลผลิตได้หลายงวด ซึ่งแม้เกษตรกรจะมีการผิมนัดชำระหนี้ แต่หนี้สินดังกล่าวไม่ได้เป็นปัญหาเรื้อรัง ดังนั้นหากเทียบถึงระดับความเดือดร้อนของเกษตรกรโดยวัดจากระดับหนี้สินต่อรายได้ และหนี้สินต่อไร่น้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีระดับความเดือดร้อนน้อยที่สุด

จากการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบกับสภาวะหนี้สินอันเนื่องมาจากภาระต้นทุนทางการเกษตรที่สูงเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญที่สุด กลุ่มเกษตรกรข้าวและมันสำปะหลังไม่สามารถคาดคะเนราคาผลผลิตในอนาคตและต้นทุนได้ ทำให้ไม่สามารถคาดเดากำไรได้ จึงพบกับปัญหาความไม่แน่นอนของการประกอบอาชีพด้านการเกษตรและหันไปประกอบอาชีพเสริมอื่นมากขึ้น การมีอาชีพเสริมอื่นเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีหนี้สินลดลง และจากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติว่ารัฐบาลจะมีการช่วยเหลือด้านราคาพืชผล การเกษตรอย่างแน่นอนส่งผลให้เกษตรกรมีแนวโน้มในการก่อหนี้ลดลง ดังนั้นทางเลือกที่รัฐบาล

⁵ เงินเกี่ยวหรือเงินบำรุงอ้อย ในทางนิติกรรมคือเงินมัดจำในการขายอ้อยล่วงหน้า โดยชาวไร่ทำสัญญาขายอ้อยให้โรงงานและโรงงานจ่ายเงินมัดจำเป็นเช็คล่วงหน้า ซึ่งชาวไร่มักนำไปขายลดกับธนาคารที่โรงงานมีเครดิตอยู่ แต่ก็มีชาวไร่บางรายที่เก็บเช็คไว้รอเข้าบัญชีเมื่อเช็คครบกำหนดในช่วงที่มีการส่งอ้อยเข้าโรงงาน

สามารถทำได้คือการช่วยเหลือเกษตรกรโดยการดูแลช่วยเหลือด้านต้นทุน บริหารจัดการราคาผลผลิต โดยอิงราคาตลาดและความพอเพียงต่อการดำรงชีพของเกษตรกรร่วมด้วย

ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือ การพิจารณาบริหารระบบโดยจัดโครงสร้างในรูปแบบของหลักประกันให้แก่อุตสาหกรรมมันสำปะหลัง เช่นเดียวกับระบบแบ่งปันผลประโยชน์ในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล ซึ่งสามารถทำให้ระดับหนี้สินต่อรายได้ของเกษตรกรลดลงได้ แสดงให้เห็นถึงรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายมากกว่า นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าของเกษตรกร โครงสร้างการจัดการระบบแบ่งปันกำไรที่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยมีทำให้ผลประโยชน์สุทธิที่จะได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตและผลพลอยได้เป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกพืชและโรงงานหรือโรงสี อันจะนำมาซึ่งการจัดสรรผลประโยชน์ในอัตราที่เป็นธรรม สร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกรได้มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง และอ้อย มีความใกล้เคียงกันมากกว่าอุตสาหกรรมข้าว ทั้งในด้าน จำนวนเกษตรกรมีจำนวนใกล้เคียงกันมากกว่า ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่อเนื่องมีความคล้ายคลึง อีกทั้งจำนวนโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของอ้อยและมันสำปะหลังก็มีความใกล้เคียงกันมากกว่า เปรียบเทียบกับปัจจุบันโรงงานน้ำตาลในประเทศไทยมีจำนวน 51 โรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2558) และโรงสีข้าวในประเทศไทยที่แบ่งเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่กระจายอยู่ในประเทศทั้งแบบขึ้นทะเบียนและไม่ขึ้นทะเบียน สำหรับอุตสาหกรรมมันสำปะหลัง โดยการเปิดเผยของสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนว่าในปี พ.ศ. 2517 ประเทศไทยมีจำนวนโรงงานแปรรูปมันสำปะหลังประเภทต่างๆ อันได้แก่ โรงงานแป้งมัน โรงงานมันเส้น โรงงานมันอัดเม็ด โรงงานสาคุ และโรงงานมันเส้น-อัดเม็ด จำนวนทั้งสิ้น 1,724 โรง จะเห็นว่าอุตสาหกรรมมันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่อาจสมควรถูกพิจารณาเพื่อพัฒนาให้มีการจัดระบบแบ่งปันผลประโยชน์เช่นเดียวกับรูปแบบของอ้อยได้

5.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานศึกษาชิ้นนี้มุ่งประโยชน์เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาหนี้สินเกษตรกรที่แท้จริง เพื่อการแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรอย่างตรงจุด ชี้ให้เห็นหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำนิ่งถึงการออกนโยบาย รัฐบาลอาจใช้ผลการศึกษาในการพิจารณาแนวทางเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยคำนึงถึงผลกระทบของนโยบายต่อสถานะความเป็นจริงในปัญหาด้านการเงินของเกษตรกรมากขึ้น

5.3 ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ระยะเวลาและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกในด้านหนี้สิน เนื่องจากเป็นข้อมูลส่วนบุคคล วิธีการดำเนินการจึงดำเนินการผ่านการเก็บข้อมูลแบบสอบถามตามความสมัครใจของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากการยอมเปิดเผยข้อมูล และความเที่ยงตรงของข้อมูล นอกจากนี้มูลค่าหนี้สามารถจัดเก็บได้เพียงปีล่าสุดเท่านั้น เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกและไม่มาสามารถจดจำการเปลี่ยนแปลงของหนี้ดังกล่าวได้

5.4 งานวิจัยต่อเนื่อง

1. งานศึกษาในอนาคตอาจมีการเพิ่มเติมตัวแปรด้านการหมุนเวียนของหนี้เพื่อดูอัตราการหมุนเวียนหนี้สิน โดยสังเกตพฤติกรรมการเป็นหนี้สินดังกล่าวเพิ่มเติมเพื่อเป็นการจำแนกหนี้ที่มีการหมุนเวียนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงหนี้เป็นแบบอนุกรมเวลาเพิ่มเติม เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ ร่วมด้วย
2. ศึกษาความเป็นไปได้ถึงแนวทางในการจัดการระบบการปล่อยเงินกู้ยืมที่สอดคล้องกับขั้นตอนการผลิตในแต่ละขั้นตอนการเพาะปลูกพืชในแต่ละประเภท หรือเครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสมที่จะเป็นการลดภาระต้นทุนการถือครองเงินทุนโดยเปล่าประโยชน์ของเกษตรกร
3. ศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมมันสำปะหลังให้มีการจัดระบบแบ่งปันผลประโยชน์เช่นเดียวกับรูปแบบของอ้อย

รายการอ้างอิง

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กรุงเทพธุรกิจ. (2558). กรุงเทพธุรกิจกำลังเกิดอะไรขึ้นกับเศรษฐกิจไทย?. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/mobile/view/blog/634480>

กรมวิชาการเกษตร. (2557). มันสำปะหลัง – พืชสุดชอย. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก http://www.doa.go.th/pibai/pibai/n17/v_4-may/ceaksong.html

กองวิจัยและพัฒนาข้าว. (2556). บรรยายพิเศษ เรื่อง นโยบายรัฐกับชาวนา. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก http://brrd.in.th/main/index.php?option=com_content&view=article&id=799%3A2013-01-10-02-40-24&catid=81%3A2012-11-08-02-57-23&Itemid=65

ไทยรัฐออนไลน์. (2559). คาดเงินช่วยเหลือชาวไร่อ้อย ต้นละ 160 บาท เริ่มจ่าย 21 ก.ค. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก <http://www.thairath.co.th/content/509223>

สำนักข่าวอิศรา. (2558). ดร.นิพนธ์ วิพากษ์นโยบายกระตุ้น ศก.เกษตรกรได้เงินแล้วเอาไปทำอะไร. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก http://www.isranews.org/thaireform-other-news/item/41324_economy_45678.html

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2548). เศรษฐศาสตร์น่ารู้: การแทรกแซงราคาโดยรัฐบาล. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO20.htm>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). สถานการณ์ภาวะหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=17495&filename=index

วิทยานิพนธ์

กนกธาดา มาโนชญ์นิรันดร์. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สินในระบบครัวเรือนเกษตรกร ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเศรษฐศาสตร์.

จารุวรรณ บุญสมบัติ. (2557). *บัตรสินเชื่อเกษตรกร ช่วยเหลือ หรือ สร้างหนี้สินให้เกษตรกร กรณีศึกษา: อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์.

นภาพร ลิ้มประพันธ์. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดสุโขทัย*. (การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร.

นิพนธ์ พัวพงศกร. (2556). *การแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตรกับการกระจุกตัวของผลตอบแทนส่วนเกิน, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย*.

เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช. (2556). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนภาคเหนือของประเทศไทย*. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเศรษฐศาสตร์.

ภาณุวัฒน์ ห้วยหงษ์, สาธิต อติโต และเพียรศักดิ์ ภักดี. (2558). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระของเกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. สาขา คง จังหวัดนครราชสีมา*. (วารสารวิชาการ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 43 ฉบับที่ Suppl. 1.

มงคล การดี. (2541). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. สาขา แม่แตง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, คณะเศรษฐศาสตร์.

วารุณี ศรีชัย. (2555). *ปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สินเกษตรกร ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง*. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเศรษฐศาสตร์.

ศิริพร กันนิตะ. (2553). ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินเกษตรกรครัวเรือน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตร์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเศรษฐศาสตร์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2555). ผลดีผลเสียของการนำเข้าข้าวทุกลด. สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย

อัจฉราดี ดวงโต. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ล่าช้าของลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, คณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร.

อิสยาห์พร อินทวัน. (2555). ปัญหาหนี้สินเกษตรกรในจังหวัดลำพูน. (การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเศรษฐศาสตร์.

Articles

Lili Wang, Wei Lv & Lin Jiang. (2554). The impact of attitude variables on the credit debt behavior. Nankai Business Review International

ภาคผนวก

ตัวอย่างแบบสอบถาม

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของเกษตรกร

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสอบถามประกอบรายงานวิจัยระดับปริญญาโท เพื่อใช้ประกอบการวิจัยในกระบวนวิชา FM719 การค้นคว้าอิสระ : โครงการด้านการเงิน (INDEPENDENT STUDY: PROJECT IN FINANCE) คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี หลักสูตรบริหารธุรกิจบูรณาการ ตรีควบโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ **ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการให้ข้อมูล และความคิดเห็นตามเป็นจริง**

ทั้งนี้ข้อมูลของท่านจะถูกนำไปใช้ในเชิงวิชาการและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายติดตามมาอย่างตัวท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ได้ให้ข้อมูล มา ณ ที่นี้

ปิ่นภพวิณ รณรงค์นุรักษ์
ผู้วิจัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมจำนวนตัวเลขในช่องว่าง (.....) ที่ตรงตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

2. อายุ

..... ปี

3. ระดับการศึกษาของท่าน

( ) ไม่ได้เรียน

( ) ประถมศึกษา

( ) มัธยมศึกษาปีที่ 3

( ) มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.

( ) ปวส. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

( ) ปริญญาตรี

4. สถานภาพการแต่งงาน

( ) โสด

( ) สมรส

( ) หย่าร้าง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตัวท่านเอง) ..... คน

ประกอบด้วย สมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ ..... คน

ส่วนที่ 3 รายได้และสถานภาพทางการเงินประกอบอาชีพ

1. รายได้หลักของท่านมาจากการเกษตรแบบใด เป็นหลัก

( ) ทำไร่อ้อย

( ) ทำนาข้าว

( ) ทำไร่มันสำปะหลัง

3. ท่านเข้าร่วม โครงการช่วยเหลือด้านราคาผลผลิต และหนี้สินของรัฐบาลหรือไม่

( ) เข้าร่วมทุกครั้ง ( ) เข้าร่วมบางครั้ง ( ) ไม่เคยเข้าร่วมเลย

4. จำนวนพื้นที่ในการทำการเกษตร ..... ไร่

5. ผลผลิตต่อไร่เท่ากับกี่ตัน ..... ตันต่อไร่

6. ราคาผลผลิตต่อไร่ ..... บาทต่อตัน

7. ท่านเป็นเจ้าของที่ดิน ไร่ สวน เองหรือไม่

( ) เป็นเจ้าของเอง ( ) เช่าทั้งหมด ( ) เช่าบางส่วนจำนวน.....ไร่

8. ท่านทำการเกษตรแบบใด

( ) ทำเพื่อขายให้โรงงาน

( ) รับจ้างทำ ให้ผู้อื่น

( ) เกษตรแบบมีพันธะสัญญาโรงงาน (เซ็นสัญญาจ้างกับโรงงานล่วงหน้า)

9. ท่านทำการเกษตรด้วยตัวเองหรือไม่

( ) ทำทั้งหมดด้วยตนเอง ไม่จ้างแรงงานเลย

( ) จ้างแรงงานทำการเกษตรในบางขั้นตอน เช่น ฉีดยา ใส่ปุ๋ย ตัด เก็บเกี่ยว เป็นต้น

10. รายได้จากอาชีพเสริมของครัวเรือน

( ) ไม่มี

( ) มี ประมาณ ..... บาท/เดือน

11. รายได้โดยรวมของทุกคนในครอบครัว ต่อเดือนโดยเฉลี่ย .....บาท/เดือน

ส่วนที่ 4 ปัจจัยค่าใช้จ่าย

1. ค่าใช้จ่ายต้นทุนการเกษตร

ต้นทุนโดยประมาณต่อไร่ ..... บาท

หรือ รายได้หลังหักต้นทุนแล้ว โดยประมาณ เท่ากับ ..... บาทต่อไร่

2. ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ..... บาทต่อเดือน

3. ให้เงินบุตรหลานรายวัน ..... บาทต่อวัน

4. ค่างวดผ่อน เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ..... บาทต่อเดือน

โทรศัพท์มือถือตู้เย็น เตารีด เครื่องซักผ้า

5. ค่างวด ผ่อน มอเตอร์ไซด์ หรือ รถยนต์ ..... บาทต่อเดือน

6. ค่าผ่อนชำระเงินกู้ ที่มีในปัจจุบัน ..... บาทต่อเดือน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการกู้ยืมเงินในระบบของครัวเรือนเกษตรกร

1. ท่านมีหนี้สินหรือไม่

( ) มี

( ) ไม่มี

2. จำนวนหนี้สินทั้งหมดของท่าน ..... บาท

3. หนี้สินจากแหล่งกู้ยืมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.)

( ) สหกรณ์เกษตร

( ) ธนาคารพาณิชย์

( ) กองทุนหมู่บ้าน

( ) เครดิตยูเนียน

( ) นอกกระบบ

( ) ญาติพี่น้อง

( ) ไฟแนนซ์รถยนต์

( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

4. ท่านคิดว่าในอนาคตท่านมีแนวโน้มจะกู้ยืมเงิน อีกหรือไม่

( ) มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมเงินอีก

( ) ไม่มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมเงินอีก

5. ท่านเคยขาดจ่ายเงินกู้ยืม หรือดอกเบี้ยจากการกู้ หรือไม่

( ) บ่อยครั้ง ( ) เคยบ้าง ( ) ไม่เคย

6. หนี้ที่ท่านมีอยู่ในปัจจุบัน เกิดจากการกู้ยืมไปทำอะไร

เอาไปใช้ทำทุนทำการเกษตร ..... บาท
 ซื้อ มอเตอร์ไซด์ กระบะ รถยนต์ รถเก๋ง ..... บาท
 ค่าต่อเติม ซ่อมแซมบ้าน ..... บาท
 ค่ารักษาพยาบาล คนในครอบครัว ..... บาท
 จ่ายค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน ..... บาท
 ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า มือถือ โทรทัศน์ ตู้เย็น เตาไรต์ เครื่องซักผ้า ..... บาท
 เอาไปจ่ายหนี้ค้ำให้เจ้าหนี้รายอื่น ..... บาท
 ค่าเช่าบ้าน ผ่อนงวดบ้าน ..... บาท
 ค่าใช้จ่ายอย่างอื่น คือ ..... บาท

7. ท่านเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายหรือไม่ ( ) ง่าย ( ) ไม่ง่าย

8. ท่านเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์หรือไม่

( ) เป็น เป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ จำนวน ..... แห่ง
 ( ) ไม่เป็น

ส่วนที่ 6 ทศคติต่อเงินและหนี้สิน

กรุณากากบาท (X) บนตัวเลขที่ตามความคิดเห็นของท่าน จาก 1 คือไม่เห็นด้วยไปถึง 5 คือเห็นด้วยมาก

การกู้ยืมเงินสามารถเกิดได้กับทุกคน เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

คนทุกคนล้วนต้องเป็นหนี้ในสักวันหนึ่ง เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

กู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายซื้ออาหาร ข้าวของเครื่องใช้ เป็นเรื่องปกติ เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

กู้ยืมเงินเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

ท่านจะกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายล่วงหน้า ถ้ารู้ว่าในอนาคตจะมีเงินเพียงพอที่จะจ่ายหนี้ได้ เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

เอาสิ่งของมาใช้จ่ายในวันนี้ แล้วค่อยผ่อนจ่ายในอนาคต ดีกว่าการซื้อเงินสด เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

กู้ยืมเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้สามารถนำเงินไปดำเนินชีวิตให้มีสุขมากขึ้น เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

ท่านต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือด้านราคาผลผลิตและด้านหนี้สิน เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

ท่านคิดว่าในอนาคตรัฐบาลจะต้องช่วยเหลือด้านราคาผลผลิตและด้านหนี้สิน อย่างแน่นอน เห็นด้วยหรือไม่

1 ไม่เห็นด้วย	2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	4 ค่อนข้างเห็นด้วย	5 เห็นด้วยมาก

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

นางสาวปิ่นภพวีณ รณรงค์นุรักษ์

วันเดือนปีเกิด

24 มกราคม พ.ศ. 2534

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2557: บริหารธุรกิจบัณฑิต

(การจัดการธุรกิจแบบบูรณาการ)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

